

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra rozvojových studií

Bc. Petr Špak

Komparace katalánských a skotských separatistických hnutí

Diplomová práce

Olomouc 2016

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně pod vedením
RNDr. Miloše Fňukala, Ph.D. a všechny použité zdroje jsem uvedl v seznamu literatury.

V Olomouci, 8. května 2016

.

.....

podpis

Rád bych poděkoval svému vedoucímu diplomové práce panu RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky, dále bych chtěl poděkovat své rodině a přátelům za jejich pomoc, jmenovitě Mgr. Vojtěchu Przybylovi z Katedry humánní geografie a demografie Univerzity Komenského v Bratislavě za jeho odborné konzultace na dané téma. Bez jeho přispění by tato diplomová práce nemohla v zamýšlené podobě vzniknout.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Petr ŠPAK**

Osobní číslo: **R130018**

Studijní program: **N1301 Geografie**

Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**

Název tématu: **Komparace katalánských a skotských separatistických hnutí**

Zadávající katedra: **Katedra rozvojových studií**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je srovnání aktuálních separatistických hnutí ve Skotsku a Katalánsku (zejména s ohledem na výsledky plánovaných referend), posouzení jejich perspektiv a možných vlivů na obdobná evropská i mimoevropská hnutí.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **15. listopadu 2013**
Termín odevzdání diplomové práce: **16. dubna 2015**

L.S.

prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 6. ledna 2014

Příloha zadání diplomové práce

Seznam odborné literatury:

- ANGUERA, P. Cataluna en la Espana contemporanea. Lleida: Ed. Milenio, 2006. ISBN 84-9743-198-7.
- AZAÑA, M. Sobre la autonomia politica de Cataluna. Madrid: Editorial Tecnos, 2006. ISBN 84-309-4353-6.
- BARTOŠ, Lubomír. Dějiny a kultura Španělska. 2. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1998. 148 s. ISBN 8021019689.
- BALCELLS, A. El nacionalismo catalán. Madrid, 1999. ISBN 84-7679-169-8.
- COMELLA, V., CAMPOS, P., CARRILLO, M. Derechos, deberes y principios en el nuevo estatuto de autonomía de Cataluna. Madrid: Centro de estudios políticos y constitucionales, 2006. ISBN 84-259-1330-6.
- CONNERY, Sean. Being a Scot. London : Phoenix Illustrated, 2009. 411 s. ISBN 978-0-7538-2631-7.
- Dějiny Skotska. Vyd. 1. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 2007. 346 s. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-875-4.
- DEVINE, Thomas Martin: The Scottish Nation 1700 - 2000. Londýn, Penguin Press 1999, s. 720.
- FRANK, Jan: Stručná historie států. Skotsko. Praha, Libri 2007, s. 149.
- HARVIE, Christopher: Scotland & Nationalism. Scottish society and politics 1707-1994. Cornwall, T. J. Press 1994, s. 248.
- KEATING, Michael - MIDWINTER, Arthur - MITCHELL, James: Politics and public policy in Scotland. Houndmills, Macmillan education LTD 1991, s. 240.
- RAIT, Robert S. History of Scotland. London : Williams and Norgate, [1914]. 256 s. The (home university library of modern knowledge (Williams and Norgate). ISBN (Váz.).
- Torrance, David. 'We in Scotland': Thatcherism in a Cold Climate. Edinburgh: Birlinn, 2009.
- VEGA, P. Cataluna y Espana. Miradas cruzadas. Barcelona: Editorial Planeta, 2001. ISBN 84-8453-081-7.

Abstrakt

Hlavním cílem této diplomové práce je srovnání aktuálních separatistických hnutí ve Skotsku a Katalánsku (zejména s ohledem na výsledky uskutečněných referend), posouzení jejich perspektiv a možného budoucího vývoje. V práci je představena teorie secese a její základní pojmy jako je sebeurčení, separatismus, iredentismus a vyloučení. Tyto pojmy jsou implementovány na konkrétních případech. Práce také sleduje postupný historický vývoj separatistických snah ve Skotsku a Katalánsku. Práce se člení na několika kapitol, které na sebe chronologicky navazují. Jednotlivé kapitoly jsou napsány dle stejné logické struktury a umožňují tak čtenáři jejich srovnání na základě výše uvedených parametrů.

Klíčová slova: secese, separatismus, sebeurčení, Skotsko, Katalánsko, Španělsko, Spojené království, komparace, referendum, volby

Abstract

The aim of this thesis is to compare the current separatist movements in Scotland and Catalonia (mainly regarding the results of the upcoming referenda), to assess their perspectives and the potential further progress. There is an introduction to the theory of secession and its main concepts such as self-determination, separatism, irredentism and exclusion. These concepts are each demonstrated on specific examples. The gradual historical development of the separatistic efforts in Scotland and Catalonia are also observed. The thesis consists of several chronologically connected chapters. The individual chapters are written in the same logical structure which allows the reader to compare them according to the criteria mentioned above.

Keywords: secession, separatism, self-determination, Scotland, Catalonia, Spain, United Kingdom, comparison, referendum, electoral results

Obsah

Abstrakt	7
Klíčová slova:	7
Abstract.....	7
Keywords:	7
Úvod a cíle práce.....	10
Přehled literatury a metodika zpracování.....	14
1. Politický secesionismus	16
1.1. Secese.....	16
1.1.1. Secese a sebeurčení	17
1.1.2. Secese a separatismus	18
1.1.3. Secese a iredentismus.....	19
1.1.4. Secese a vyloučení (exkluze)	19
1.2. Slezský jazykový separatismus na území České republiky	21
1.3. Ruskojazyčné regiony na Ukrajině	24
1.4. Turecká menšina na Kypru	26
1.5. Snahy Scientologické církve o registraci v ČR.....	27
1.6. Vyhlášení státu Azavád v Mali.....	28
1.7. Zapatistické hnutí v mexickém státě Chiapas	30
1.8. Založení státu „Liberland“	32
2. Historie Španělska a změny státoprávního postavení	34
2.1. Geografická charakteristika	40
2.2. Socioekonomická charakteristika Katalánska	41
2.3. Katalánské politické strany	44
2.4. Nezávazné referendum 2014 o nezávislosti Katalánska	47
2.5. Stanovisko Evropské unie vůči katalánskému referendu 2014.....	50
3. Historie Skotska a změny státoprávního postavení	51
3.1. Vývoj místního separatismu ve 20. století	55
3.2. Geografická charakteristika	56
3.3. Socioekonomická charakteristika Skotska	56
3.4. Politický systém Skotska a skotské politické strany.....	59
3.4.1. Skotská národní strana.....	60

3.4.2.	Skotská labouristická strana.....	62
3.4.3.	Skotská konzervativní a unionistická strana	62
3.4.4.	Skotská liberální strana	63
3.5.	Referendum 2014 o nezávislosti Skotska.....	64
3.6.	Stanovisko Evropské unie vůči skotskému referendu 2014.....	66
4.	Závěr.....	67
4.1.	V obou dvou případech jsou snahy o separaci podpořeny periferní geografickou polohou regionu.....	68
4.2.	V argumentaci separatistů převažují ekonomické argumenty nad argumenty nacionalistickými (HDP/HDP (PPP) a další ekonomické ukazatelé)	69
4.3.	Větší možnost regionu ovlivňovat celostátní politiku snižuje separatistické tendence 70	
4.4.	U obou regionů je jádro separatistických hnutí levicově orientované	70
4.5.	Míra podpory separatistických hnutí souvisí s mezinárodně-politickou situací, úspěšné separatistické pokusy v zahraničí aktivizují domácí separatistickou scénu.....	72
5.	Použitá literatura.....	74
6.	Seznam zkratk	78
7.	Seznam příloh.....	79
8.	Seznam tabulek	79

Úvod a cíle práce

V posledních letech se stále více debatuje o vzniku dvou nových zemí, samostatného Skotska a Katalánska. Oba tyto regiony jsou ekonomicky vyspělé a jejich odtržení od mateřského státu by mělo celou řadu dopadů nejen na země, od kterých se oddělily, ale také na mezinárodní politické prostředí (například budoucí uspořádání Evropské unie).

Skotsko a Katalánsko sdílejí mnoho podobností. V obou zemích jsou přítomna silná secesionistická hnutí, která požadují úplnou separaci od ústřední vlády. V obou zemích jsou hlavní důvody pro secesi založeny především na ekonomické argumentaci. Skotsko i Katalánsko má vysoce rozvinuté hospodářství, které je součástí jednotného hospodářského prostoru Evropské unie. Obě země v minulosti měly vysokou míru samostatnosti, která jim byla odňata před více než 300 roky. Od té doby se začaly formovat jednotlivá secesionistická hnutí. Jak Skotsko, tak Katalánsko má svá historická, socioekonomická, geopolitická specifika, která utváří prostředí, ve kterém probíhá snaha separatistů se oddělit od ústřední moci.

Rozdílný historicko-politický vývoj ve Skotsku a Katalánsku měl silné dopady na jejich snahu o větší decentralizaci země. Britská decentralizace na rozdíl od té Španělské je asymetrická. Každá regionální vláda ve Spojeném království má jiné pravomoci ve vztahu ke svému národu, přesto Velká Británie zůstává jednou z nejvíce centralizovaných zemí v západní Evropě. Ve Španělsku je situace odlišná. Od roku 1978 získala jednotlivá autonomní společenství vysokou míru nezávislosti. Národnostní menšiny ve Španělském království mají svůj parlament, státní symboly (vlajka, hymna), nicméně španělská vláda nereflektuje rozdílné tendence secesionistických hnutí v jednotlivých regionech. Španělská vláda uplatňuje top - down přístup a pro všechny autonomní společenství platí stejná legislativní úprava.

Zlomový okamžik pro obě země představovalo konání referend o vyhlášení jejich nezávislosti. Obě tato referenda měla naprosto rozdílné politické postavení. Referendum o nezávislosti Skotska, uskutečněného dne 18. září 2014 ve Spojeném

království, se konalo pod taktovkou britské vlády v čele s Davidem Cameronem. V Katalánsku bylo referendum, konané 9. listopadu 2014, vyhlášeno pod taktovkou katalánského parlamentu, ovšem bez souhlasu centrální vlády v Madridu, která celé referendum považovala za neústavní. Španělská vláda dokonce podnikla právní kroky proti čelním představitelům Katalánska ve snaze postavit před veřejné mínění tuto akci do nepříznivého světla.

Jednotlivá referenda budou v práci blíže analyzována a na základě jejich konkrétních parametrů bude autor demonstrovat vztah separatistických regionů k centru moci. Výsledky referend také poslouží k predikci budoucích separatistických snah ve zkoumaných oblastech.

Často diskutovanou otázkou také bývá oprávněnost (legalita vs. legitimita) separatistických území a právo na vyhlášení vlastního státu. Proto je důležité si na úvod odpovědět na základní otázky týkající se politické a etické dimenze. Pojmy jako separatismus, rozpad, odtržení, vystoupení a secese patří k často skloňovaným pojmům v souvislosti se vznikem státu na základě vůle části populace se odštěpit z hranic stávajícího státu. Jaká je ale přesná definice pojmu secese? Jaká je její typologie a zákonitosti pojednávající o příčinách vzniku a jejím průběhu? Všechny tyto otázky budou v práci zodpovězeny.

Práce si dále klade za cíl porovnat separatistické tendence ve Skotsku a Katalánsku (zejména s ohledem na výsledky uskutečněných referend), posouzení jejich perspektiv a možných vlivů na obdobná evropská i mimoevropská hnutí. Pro účely diplomové práce byly vytvořeny pracovní hypotézy, na jejichž základě můžeme jednotlivé separatistické regiony porovnat. Na těchto pět hypotéz se pokusíme, pod vlivem zjištěných skutečností v jednotlivých kapitolách této práce, transparentně odpovědět v závěrečné části práce. Teze jsou následující:

- a. U obou regionů je jádro separatistických hnutí levicově orientované.
- b. V obou dvou případech jsou snahy o separaci podpořeny periferní geografickou polohou regionu.
- c. V argumentaci separatistů převažují ekonomické argumenty nad argumenty nacionalistickými (makroekonomické ukazatele).

- d. Míra podpory separatistických hnutí souvisí s mezinárodně-politickou situací, úspěšné separatistické pokusy v zahraničí aktivizují domácí separatistickou scénu.
- e. Větší možnost regionu ovlivňovat celostátní politiku snižuje separatistické tendence.

Na základě historického, geografického, socioekonomického a politického vývoje na zkoumaných územích se tak autor pokusí nalézt odpovědi na předem stanovené hypotézy. Nejdůležitějšími metodami využitými v práci je analýza, komparace, indukce a dedukce.

Samotná práce je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se zabývá vymezením pojmu secese jako takové a jeho členění na další případy dezintegrace jako je separatismus, seburčení iredentismus a exkluze. Jelikož neexistuje jednoznačná definice těchto pojmů, je součástí první kapitoly argumentace teoretiků mezinárodního práva. Teorie politického secesionismu je následně aplikovaná na konkrétní příklady, které jsou detailněji popsány.

Ve druhé kapitole se autor zaměřuje na Katalánsko. Tato kapitola se skládá ze tří dílčích podkapitol. První podkapitola se podrobně věnuje historii Katalánska a vykresluje vývoj separatistických tendencí v čase. Druhá podkapitola je zaměřená na geografickou a socioekonomickou charakteristiku regionu. Součástí této podkapitoly jsou tabulky s makroekonomickými údaji, které názorným způsobem ilustrují sílu katalánského hospodářství. V poslední části druhé kapitoly autor hodnotí politický systém v Katalánsku s důrazem na srovnání volebních výsledků z let 2012 a 2015. Součástí této kapitoly je také detailní zpracování nezávazného referenda o nezávislosti Katalánska, předcházející volební kampaň s volebními průzkumy.

Třetí kapitola se zaměřuje na Skotsko. Kapitola má stejnou vnitřní strukturu jako kapitola předešlá. Skládá se ze tří dílčích podkapitol. První se zaměřuje na historický vývoj separatistických snah ve Skotsku, druhá podkapitola pojednává o obecné geografické a socioekonomické charakteristice regionu. Třetí část se věnuje volebnímu systému ve Skotsku se zaměřením na volby do Skotského parlamentu.

Poslední část této kapitoly detailně vykresluje samotné referendum o nezávislosti Skotska, volební kampaň jednotlivých politických stran, průzkumy veřejného mínění a volební výsledky.

V závěru se autor pokusí především zkomparovat oba regiony na základě již popsaných tematických okruhů (tj. historického, geografického, socioekonomického a politického vývoje) a odpovědět na pracovní hypotézy, které byly stanoveny v úvodu práce. Důraz bude kladen zejména na ekonomickou stránku, jelikož právě ta, spolu s etnickou otázkou, tvoří hlavní argumentační platformu secesionistů. Autor se také pokusí nastínit možné další budoucí scénáře vývoje těchto zkoumaných území, zejména pak jejich vzájemný vztah k Evropské unii.

Přehled literatury a metodika zpracování

První kapitola se zabývá vymezením pojmu secese jako takové a jeho členění na další případy dezintegrace jako je separatismus, sebeurčení iredentismus a exkluze. Jelikož neexistuje jednoznačná definice těchto pojmů, je součástí první kapitoly argumentace teoretiků mezinárodního práva. Teorie politického secesionismu je následně aplikovaná na konkrétní příklady, které jsou detailněji popsány. Stěžejní publikace pro vytvoření první kapitoly je publikace od Doc. PhDr. Přemysla Rosůlka – Kritická reflexe normativních teorií secese s podtitulem Allen Buchanan a jeho kritici. Tato publikace do hloubky zkoumá problematiku secese, aplikuje ji na různých příkladech a zároveň autor ve své knize shrnul různé názorové proudy jiných autorů i odborné diskuze na dané téma.

V kapitole Katalánský separatismus byla jako primární zdroj pro historický exkurz do dějin Španělska použita monografie dvojice historiků Polišenský-Barteček, vydaná Univerzitou Palackého v Olomouci v roce 2012. Těžištěm této knihy je popis historického vývoje Pyrenejského poloostrova, tedy Španělska a Portugalska, do počátku 20. století. Data pro socioekonomické srovnání Katalánska byly užity z evropské databáze Eurostat, která shromažďuje informace až dle úrovně NUTS.

V druhé kapitole, která se věnuje Skotsku, autor čerpal převážně z britské literatury. Vzhledem k rozsahu práce jsou zastoupeny publikace jak politologické, tak i historické. Ucelený obraz o skotské historii od římských dob až po konec 20. století autorovi poskytla publikace Dějiny Skotska od autorky Jenny Wormaldová, kterou do češtiny přeložil Daniel Sámek. Mezi další publikace, ze kterých autor při psaní této kapitoly čerpal, je kniha skotského novelisty autora Alsadaira Greye - Why Scots should rule Scotland 1997: a carnivorous history of Britain from Roman times until now. Již samotný název publikace napovídá, jakým směrem jsou jednotlivé historické souvislosti autorem interpretovány. Makroekonomická data, na jejichž základě autor popsal skotské hospodářství, byla převzata částečně z evropské databáze Eurostat a částečně z oficiálních webových stránek skotské vlády, respektive vlády Spojeného království. Volební průzkumy, grafy a výsledky byly sestaveny na základě dat

z oficiálního úřadu britského parlamentu (The Electoral Commission), který vykonává dozor nad volbami.

V závěrečné kapitole se autor zabývá srovnáním Skotska a Katalánska na základě předem stanovených hypotéz. Své vyzkoumané závěry podpořil argumentací ekonomických studií, která si nechala zpracovat jak britská, tak skotská vláda. První ekonomická studia s názvem Scotland analysis: macroeconomic and fiscal performance podrobně zkoumá výkonost skotské hospodářství v rámci Spojeného království. Tuto studiu rozšiřuje studie s názvem Fiscal Commission Working Group first report: macroeconomic framework. Argumenty pro-skotskou nezávislost jsou shrnuty v publikaci Scotland's Future, kterou vydala skotská vláda pod vedením předsedy vlády Alexe Salmonda v roce 2013. V otázce katalánského separatismu neexistují oficiální ekonomické studie či prognózy budoucího vývoje. Proto autor převážně čerpá z kvalifikačních prací, které byly na toto téma již napsány. Mezi takové patří diplomová práce s názvem Ekonomické dopady osamostatnění Katalánska autorky Mgr. Lucie Coufalové z Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity. Argument absence oficiálních ekonomických studií dopadu katalánské nezávislosti autorka hodnotí takto: *„Je třeba zmínit jistý nedostatek poslední části práce, neboť se zakládá téměř výhradně na analýze dat a studií z dílny katalánských autorů. Je tomu jednak proto, že španělská vláda se brání zveřejňování fiskálních bilancí jednotlivých autonomních oblastí, jednak z důvodu absence prací španělských autorů na toto téma“*.

Součástí práce jsou také mapy, které byly vytvořeny autorem v programu ArcGIS.

1. Politický secesionismus

Existuje celá řada politických teorií, zabývajících se pojmem secese. Tyto teorie se dostaly do popředí v 2. polovině 20. století v souvislosti s rozmachem nacionalistických hnutí v postkoloniálním světě. Mezi hlavní mainstreamové teorie patří remediální teorie secese, teorie národního sebeurčení a plebiscitní teorie. Také existuje tzv. hybridní přístup, které představují pojitko mezi jednotlivými okruhy. Tyto teorie kladou důraz spíše na etickou stránku odtržení od státu, a proto jejich podrobné vysvětlení není pro účely této práce relevantní, oproti odpovědím na otázky uvedené výše v textu.

1.1. Secese

Slovo secese pochází z etymologického hlediska z původního latinského kořene slova *secedere*, přičemž předpona *se* znamená odděleně a *cedere* sloveso jít, ve smyslu vzdálit se odněkud. Výraz *secedere* se tedy může přeložit jako akt oddělení / odtržení. V minulosti byl ostatně tento pojem užíván nejčastěji ve spojitosti s jinými než politickými významy¹ (Rosůlek, 2014, s. 19). Ve 30. letech 18. století došlo k rozkolu uvnitř Skotské církve², přičemž tehdejší odpadlíci začali nazývat sami sebe *seceders* a tento název pronikl i do jimi nově založené církve – *The Secession Church*. Toto skotské náboženské štěpení připravilo půdu pro vnímání secesionismu v politické rovině, které se poprvé objevuje v 19. století ve Spojených státech amerických v souvislosti s nerealizovanými plány na vystoupení malých severních států z Unie. V americké

¹ V nepolitické rovině se tímto pojmem rozumělo tzv. „odloučení duše od těla“ či „odchod z jedné místnosti budovy do druhé“. V oblasti sociální se tento termín dá volně přeložit jako „odpadlictví od jaké kohokoliv typu lidské společnosti“. Specificky v prostoru bývalého Rakouska-Uherska se označení „secese“ používá také pro umělecký styl (v rakouské němčině *Sezession* nebo *Secessionsstil*, ovšem v němčině obecně už *Jugendstil* nebo *Reformstil* a v angličtině i francouzštině *Art Nouveau*).

² Skotská církev (anglicky *The Church of Scotland* někdy také nazývána *The Kirk*) je protestantská církev založená v 16. století v důsledku reformačního hnutí. V současné době má 398 tisíc členů, což je zhruba 32 % skotské populace a 7,2 % z celkového počtu obyvatel Velké Británie (census z roku 2011).

politice pak tento pojem zcela zdomácněl a v období občanské³ války pojem secese poprvé proniká i do Oxfordského slovníku anglického jazyka⁴ (Rosůlek, 2014, s.19).

Mezi mnohými dnešními teoretiky zkoumající definici slova secese v mezinárodně-politické rovině převažuje shoda. Pro účel této práce můžeme použít argumentaci J. R. Wooda, který secesionistická hnutí definoval jako „*teritoriálně definované skupiny usilující o formální odloučení od ústředních politické moci a o vyhlášení nezávislého státu*“ (citováno podle Rosůlek, 2014, s. 20). Tento argument podporuje i Ivo D. Ducháček, který vychází z interního pluralismu, ať již etnického nebo teritoriálního, kdy se „*bývalá subnacionální teritoriální zájmová skupina objeví jako nový teritoriální národní stát, který je uznaný ostatními národními státy a má s nimi diplomatické vztahy, jakož i s tím (státem), jehož byl dříve součástí*“ (citováno podle Rosůlek, 2014, s. 20). Autor Allen Buchanan tvrdí, že by však bylo chybou definovat secesi pouze jako separaci od ústřední politické moci za účelem vytvoření suverénního státu. Jako příklad demonstruje odtržení kantonu Jura⁵ v rámci Švýcarské konfederace. Jednalo se tedy o secesi v rámci státu (Rosůlek, 2014, s. 20).

1.1.1. Secese a sebeurčení

Sebeurčení je jeden z klíčových faktorů určující secesionistická hnutí. V oblasti mezinárodních vztahů může být pojetí sebeurčení chápáno velice rozdílně, v některých případech dokonce až významově protichůdně. Princip sebeurčení předkládá ideu, že každý národ má právo na vlastní stát, zatímco jeho zcela protichůdný význam zdůrazňuje územní celistvost stávajícího státu. V evropském prostředí nabylo sebeurčení silné národní konotace. Například autor M. Koskenniemi rozděluje pojem na

³ Občanská válka, též nazývaná „Válka Severu proti Jihu“ byl rozsáhlý konflikt na území Severní Ameriky mezi státy Unie a Konfederace trvající v letech 1861–1865.

⁴ Oxfordský slovník anglického jazyka (anglicky Oxford English Dictionary) patří mezi největší a nejvýznamnější slovníky anglického jazyka na světě. Je vydáván Oxford University Press už od roku 1878. Slovník obsahuje definice zhruba 600 000 slov, které jsou ilustrovány na zhruba 3 000 000 citacích (Oxford University Press, 2016).

⁵ Republika a kanton Jura (francouzsky République et Canton du Jura) je frankofonní kanton na severozápadě Švýcarska s hlavním městem Delémont. Na začátku roku 1979 vznikl v důsledku nespokojenosti jurského obyvatelstva s regionální správou oddělením od kantonu Bern nový kanton Jura.

dvě dimenze sebeurčení, koncept patriotistický a romantický nacionalismus⁶. Autor M. Weller rozlišuje pět dimenzí sebeurčení, které definoval na základě agendy OSN vytvořené po skončení druhé světové války: sebeurčení jako individuální právo, sebeurčení skupin (národnostních, etnických, lingvistických a náboženských), sebeurčení původních obyvatel, sebeurčení ve smyslu omezené změny hranic, externí sebeurčení lidu, respektive secese, která se uskutečňuje buď se souhlasem ústřední vlády, anebo přes její odpor (Rosůlek, 2014, s. 27). M. Moor ještě připojil národní sebeurčení jako transformaci do konfederace dvou států a nezávislost na koloniální mocnosti. Mezinárodní právo také rozlišuje mezi volným připojením k existujícímu státu, připojením k jinému státu, rozhodnutím setrvat ve spojení s původní koloniální mocností⁷ a rozdělením koloniálního území za předpokladu souhlasu obyvatel území.

Pojem sebeurčení pro svou nejednoznačnost a obtížnost nemá přesně stanovenou definici a implementace na podporu secesionistických hnutí je velice složitá a komplikovaná, jelikož v mezinárodním právu neexistuje koherentní návod na uskutečnění secese. Existuje celá řada možností sebeurčení a secese je pouze jedna z dimenzí politické dezintegrace. Proto je důležité rozlišit secesí na jedné straně a dalšími případy dezintegrace jako je separatismus, iredentismus, vyloučení a exkluze na straně druhé (Rosůlek, 2014, s. 26).

1.1.2. Secese a separatismus

Někteří autoři, mezi které patří například L. Horowitz či v českém prostředí Barša a Strmiska, považují tyto pojmy za synonyma, jiní autoři je explicitně rozlišují. Například J. R. Wood a M. Hechter za separatismus považují aktivity politických hnutí, která usilují o omezení kontroly ústřední moci v dané oblasti. Za separatismus pokládají určitou míru regionální autonomie, nikoliv však úplné odtržení od mateřského státu. Tento argument podtrhuje Viva O. Bartkus: „*Rozdíl mezi secesí a separatismem spočívá*

⁶ Romantický nacionalismu usiluje o překonání ustanovených států, zatímco patriotistická koncepce sebeurčení přispívá k legitimizaci existujících států jako základních politických entit mezinárodního řádu (Rosůlek, 2014, s. 21)

⁷ V současné době je takový příklad Gibraltar, který je zámořským územím Spojeného království. V roce 2002 proběhlo referendum o možnosti sdílené suverenity. Voliči si přáli zachovat statut quo, tj. příslušnost k Velké Británii.

v ochotě nebo neochotě nespokojeného společenství uznat suverenitu existující politické moci“ (citováno podle Rosůlek, 2014). Jako relevantní rozlišení, však lze považovat dělení pojmů mezi externím a interním sebeurčením, kdy secese (externí) označuje úplné oddělení od státu, zatímco separatismus (interní secese) je oddělení území při zachování celistvosti státu (Rosůlek, 2014, s. 28).

1.1.3. Secese a iredentismus

Pojem iredentismus pochází z etymologického hlediska z italského slova *irredenta* (neosvobozený) a původně se používal v souvislosti se snahou Italů o sjednocení země v 2. polovině 19. století. Mnozí teoretikové rozlišují mezi iredentismem a secesí⁸. Jeho vztah k pojmu secese by se dal charakterizovat takto: *„Iredentismus je ve specifickém vztahu k pojmu secese. Ten bývá používán v užším a širším významu. Z hlediska užšího pojetí secese je iredentismus odlišnou kategorií teritoriálních nároků, z hlediska širšího pojetí je iredentismus podkategorií separatismu“*. Buchanan považuje iredentismus za jednu z forem secese. Poukazuje na to, že pokus o secesi je snahou politických hnutí o míru autonomie na suverénním státu, avšak hlavním cílem secesionistů nemusí být nutně nabytí politické nezávislosti. Secesionisté mohou požadovat připojení části území a jeho obyvatel pod jurisdikci jiné země (Rosůlek, 2014, s. 29). Z pohledu mezinárodního práva je iredentismus obzvlášť nebezpečnou formou secese, protože jsou snahy jednotlivých secesionistických hnutí, které usilují o narušení územní celistvosti suverénního státu, podpořeny sousedním státem⁹.

1.1.4. Secese a vyloučení (exkluze)

Vyloučení a exkluze nemají k secesi přesně definovaný vztah. K těmto jevům však dochází velice zřídka. Nejjasnějším rozlišením mezi secesí a vyloučením je, že při vyloučení kontrolují secesionisté mocenské centrum státu (od kterého se chtějí odštěpit), kterým je zpravidla strategicky důležitá oblast okolo hlavního města a okolí.

⁸ Jedná se například o autory Anthony D. Smith, Michael Hetcher nebo Horowitz.

⁹ Například se jedná o aktivní úsilí Adolfa Hitlera o připojení území Sudet k nacistickému Německu (Buchanan, 1995, s. 301–302) nebo úspěšná snaha Vladimíra Putina o připojení Autonomní republiky Krym k Ruské federaci na základě referenda (viz podkapitola Ruskojazyčné regiony na Ukrajině).

Klíčovou roli zde hrají demografické a geografické faktory. Exkluze nastává v případě, kdy se mocenské centrum snaží zabránit skupině obyvatel, aby se s územím připojila k jejich státu. Mezi jednotlivými teoretiky však neexistuje přesná definice. Jako často ilustrovaný příklad je diskuze badatelů o vzniku Singapuru. Mnozí autoři se v odborné literatuře nejčastěji přiklánějí k tvrzení, že Singapur vznikl na základě Secese od Malajsie¹⁰. Jiní teoretici (např. H. Beran) nepovažují vznik Singapuru v roce 1965 za akt secese, nýbrž za to, že byl vyloučen (vypouzen) z Malajsie. Mezi podobné příklady řadí také vznik Eritrey, Východního Timoru, ustanovení Bangladéše či Jižního Súdánu.

Tabulka č. 1: Tabulka míry separace na základě relevantních faktorů, zdroj: autor.

Důvody	Míra separace					
	uznání existence minorit		autonomie		úplná separace	
	neúzemní	územní	neúzemní	územní	neúzemní	územní
Jazykové odlišnosti	uznání afro-americké angličtiny (AEE)	slezský jazykový separatismus na území České republiky	uznání práv regionálních jazyků – Indie v koloniální éře	jazyková společenství v Belgii	zvláštní právní režim německého obyvatelstva v Protektorátu Čechy a Morava	ruskojazyčné regiony na Ukrajině
Etnické rozdíly	tuaregové na území severní Afriky	rusínská národnost na Slovensku (uznaná státem v 90. letech 20. století)	Turecká menšina na Kypru (do roku 1974)	snahy maďarského obyvatelstva na Slovensku po roce 1989		téměř všechna nacionalistická hnutí, např. Kurdové na Středním Východě
Religie a ideologie	snahy Scientologické církve o registraci	snahy o legalizaci PKK v Turecku	indiáni v USA v 19. století	„muslimský sever“ a „křesťanský jih“ v Nigérii	vznik evropského Chalífátu	vyhlášení státu Azavád v Mali
Rasové rozdíly	domorodé obyvatelstvo v Austrálii (Aboriginci)	židovské osady na území kontrolovaném Palestinci	posílení práv Jakutů v SSSR	zapatistické hnutí v mexickém státě Chiapas	Apartheid v Zimbabwe do roku 1980	vznik Jižního Súdánu
Ekonomická specifika	postavení zaměstnanců v těžebním průmyslu	snaha o zvláštní statut pro Bratislavu vůči zbytku SR	spolek Hansa v 12. až 17. století	severoitalské regiony vůči zbytku státu	extritoriální postavení pro evropské obchodníky v Číně (konec 19. stol.)	založení státu Liberland na sporném území v meandru Dunaje

¹⁰ Srov. Buchanan, Birch, Smith, Philpott, Nanda (srov. Rosůlek, 2014, s. 30).

V levém sloupci tabulky číslo 1. jsou uvedeny hlavní důvody, které vedou k separatistickým tendencím. Výčet možných důvodů přirozeně není vyčerpávající, vybrány byly ty nejčastější (jazykové odlišnosti, etnické rozdíly, religie a ideologie, rasové rozdíly a ekonomická specifika). Tyto důvody charakterizuje míra separace, která je stupňovitě seřazena od tzv. základních požadavků přes autonomii až po úplnou separaci. Míra separace je ještě rozdělena mezi požadavky územní a neúzemní. Tabulka číslo 1. tedy jednoduchým způsobem vizualizuje různé druhy separatismu, regionalismu a autonomismu na konkrétních příkladech, z nichž některé budou detailněji popsány v této kapitole. Celá tato tabulka slouží k lepšímu pochopení celé problematiky a doplňuje obecnou teorii.

1.2. Slezský jazykový separatismus na území České republiky

Slezský jazykový separatismus má jednoznačné geografické vymezení, a proto ho v tabulce řadíme jako územní. Historická země Slezsko se tradičně rozděluje na dva velké regionální celky, Horní Slezsko a Dolní Slezsko. Celkem se jednalo o území o rozloze zhruba 40 000 km² (ČSÚ, 2016). Oba tyto celky mají své specifika a kulturní odlišnosti. Dnešní Slezsko lze geograficky vymezit horním a středním povodím řeky Odry. Převážnou část slezského území zaujímá slezská nížina. Na jižní hranici Slezska se zvedají Rychlebské hory, Hrubý Jeseník, Lužické hory, Krkonoše, Moravskoslezské Beskydy a Těšínské Beskydy. Politicky Slezsko náleží převážně Polsku. Složitý geopolitický vývoj na slezském území přispěl k jazykové pestrosti místního obyvatelstva. Mísilo se zde mnoho odlišných etnických skupin. V současnosti se v České republice Slezsko nachází pouze na území Moravskoslezského kraje, přičemž zaujímá majoritní podíl z celkové rozlohy kraje, která činí 5 427 km² (ČSÚ, 2016).

Vzhledem k tomu, že značná část české části Slezska byla dosídlena po odsunu německého obyvatelstva po 2. světové válce, zachovala se původní nářečí jen v několika oddělených menších oblastech, které měly českou, resp. polskou většinu i v předválečném období. Velmi výrazným jazykovým fenoménem východní části

Českého Slezska je tzv. slezské nářečí, jinak také označovaného jako šlonské nářečí, slezskomoravské nářečí, laština či lidově „po naszymu“. Toto nářečí bylo v minulosti výrazně ovlivněno polohou regionu na rozhraní českého, polského, německého a slovenského osídlení. Místní slovanský jazyk v sobě proto zahrnuje jak české, tak polské prvky, byl ale také ovlivněn němčinou, jidiš a později i slovenštinou. „Slezština“ je v oblasti všeobecně rozšířena, používá se jako zcela běžný prostředek komunikace mezi obyvateli žijícími na Těšínsku bez ohledu na jejich národnost. Jedná se tedy o formu interdialektu důvodů (Bílek, 2011).

Počátky slezského separatismu se poprvé výrazněji objevují v roce 1848 v době voleb do Frankfurtského parlamentu¹¹. Zastánci myšlenky Velkoněmecké koncepce¹² vydávali na Těšínsku polsky psané noviny *Nowiny dla ludu wiejskiego*, v nichž byla zdůrazňována německá hospodářská, kulturní a z části i jazyková orientace Těšínského obyvatelstva. Na základě těchto myšlenek bylo zformováno nespecifikované hnutí místního proněmecky orientovaného obyvatelstva, které začalo samo sebe nazývat Slezané. Nutno zdůraznit, že se především jednalo o etnické Poláky, kteří v 19. století nepropagovali připojení Těšínska k Německé říši, nýbrž se striktně chtěli vymezit vůči ideji „Velkopolska“ a jakémukoliv rozdělení Těšínského území na základě národnostních, jazykových či jiných důvodů (Bílek, 2011).

V roce 1908 byla založena Slezská lidová strana (SLS), která během několika měsíců po svém založení získala přes 2000 členů. Předsedou strany se stal Josef Koždoň (Josef Koždon, Józef Koždoń), který v obecních volbách v roce 1911¹³ získal své zástupce v 36 obcích z celkového počtu 213 (Gawrecki, 1999).

¹¹ Frankfurtský parlament nebo také Frankfurtský sněm bylo první shromáždění demokraticky volených zástupců z členských států Německého spolku. Poprvé zasedal od 18. května 1848 do 31. května 1849 v Pauluskirche ve Frankfurtu nad Mohanem.

¹² Velkoněmecká koncepce (německy *Großdeutsche Lösung*) neboli „velké Německo“, byla jedna ze dvou variant sjednocení Německa v letech 1848-1849. Zahrnovala všechny německy mluvící země Německého spolku. Tento koncept se týkal i tehdejších rakouských, respektive českých zemí.

¹³ V roce 1923 se stal Josef Koždoň dokonce starostou města Český Těšín. Ve své kandidatuře byl podporován jak Šlonzáky, tak německými nacionalisty, kterým byl znám jeho protipolský postoj a jeho proněmecké smýšlení.

Na počátku 20. let 20. století v období po 1. světové válce se rozpadla mnohonárodnostní rakousko-uherská monarchie. Versailleská dohoda konaná v roce 1919 jednoznačně nevytýčila hranice mezi nově vzniklým Československem a polským státem na východě, což vedlo k opakovaným hraničním sporům. V tomto přeshraničním konfliktu byla slezská národnost obyvatelstva využívána k ospravedlnění územních nároků obou stran. Předseda SLS Josef Koždoň se během krátkého hraničního sporu v letech 1918-1920 aktivně zapojil do protipolské kampaně s cílem připojit území Těšínska k Německému Rakousku se zachováním neutrality regionu. Tyto vize se však ukázaly záhy jako neuskutečnitelné, a proto se Koždoň přiklonil k myšlence připojení k nově zformovanému Československu, které považoval za součást západní kultury. Počítal také s podporou více než třímilionové německé populace (Gawrecki, 1999). Na mírových jednáních v Paříži byl Josef Koždoň cenným spojencem československé delegace, protože zpochybňoval hlavní etnografické argumenty Poláků při sporu o Těšínsko.

Na základě Mnichovské dohody konané v září roku 1938 Polsko vojensky obsadilo a anektovalo východní část československé části Těšínska. To byla pro Josefa Koždoně a jeho „šlonzácké hnutí“ těžká rána, která ještě více utužila vztahy s fašistickou Sudetoněmeckou stranou. Ovšem ne na dlouhou dobu, již během druhého dne 2. světové války bylo území Těšínska připojeno k Třetí říši (Bílek, 2011). V ní byla slezská národnost úředně uznána, přičemž Slezanům byla bez výhrad udělována tzv. Deutsche Volksliste, tj. byli fakticky uznáni za etnické Němce.

V dnešní době je z českého pohledu slezský jazykový separatismus na ústupu. O tom jednoznačně vypovídají data z Českého statistického úřadu. Zatímco v roce 1991 se ke slezské národnosti hlásilo 44 446, v roce 2011 se jednalo pouze o 12 214 obyvatel¹⁴ (ČSÚ, 2016). Z dnešního pohledu je vymezení slezského etnika spíše založeno na komerční bázi s cílem prezentovat region jako kulturně rozmanitý s důrazem na tradiční hodnoty. Naopak v sousedním Polsku a na českých územích obývané polskou menšinou je tato tendence spíše opačná s tím rozdílem, že se jedná o

¹⁴ Údaje jsou relevantní pro celé území ČR, ne pouze pro oblast Těšínského Slezska.

iredentismus, tedy snahu o větší autonomii polské menšiny v České republice¹⁵ za podpory Polského státu.

1.3. Ruskojazyčné regiony na Ukrajině

Ruskojazyčné regiony na Ukrajině řadíme mezi územně vymezené, charakteristické svou jazykovou odlišností a usilující v současnosti o úplnou separaci vůči centru moci. Jedna se o dva územní celky nacházející se na východě Ukrajiny sousedící s Ruskou federací a poloostrov Krym. Mezi první již výše zmíněné regiony patří Luhanská oblast, která je se svými 2 381 900 obyvateli 5. nejlidnatější samosprávnou oblastí na Ukrajině¹⁶. Celková rozloha je 26 684 km². Druhá oblast s převažujícím rusky mluvícím obyvatelstvem je oblast Doněcká, která zaujímá plochu 26 517 km². S populací 4 356 392 se jedná se o nejlidnatější region na Ukrajině. Ruštinu aktivně používá 74,9 % obyvatel, zatímco k ruské národnosti se hlásí 38,2 % obyvatel¹⁷ (The World Factbook, 2016). Doněcká oblast je ekonomicky vyspělá. Soustřeďuje se zde hutnický a metalurgický průmysl a v oblasti se také nacházejí strategické zásoby nerostných surovin. V roce 2012 tvořil region 15,7 % HDP celé Ukrajiny. Poslední oblastí je poloostrov Krym s rozlohou 26 860 km² a se zastoupením 58 % etnických Rusů na celkovém počtu obyvatel (The World Factbook, 2016). Z geopolitického hlediska byl Krymský poloostrov vždycky velice důležitý, protože zaujímá strategickou polohu na březích Černého moře¹⁸.

Konflikt na Ukrajině začal eskalovat v roce 2014, kdy došlo k zásadnímu obratu zahraniční politiky. Prorusky smýšlející prezident Viktor Janukovyč odmítnul podepsat asociační dohodu s EU, a tím de facto zastavil integraci Ukrajiny do evropských struktur. Nečekané prezidentovo rozhodnutí vedlo k protivládním protestům a

¹⁵ Například se jedná o dvojjazyčné nápisy, které mají obce podle platného zákona provést v případě, že se podle posledního sčítání lidu k cizí národnosti přihlásilo alespoň deset procent obyvatel obce.

¹⁶ V dubnu v roce 2014 byla na území Luhanské samosprávné oblasti vyhlášena samozvaná Luhanská lidová republika, která však byla mezinárodně uznána jen „sesterskou“ Doněckou lidovou republikou a dalším separatistickým útvarům: Jižní Osetií. Většina území bývalé Luhanské samosprávné oblasti je stále pod kontrolou Ukrajinských úřadů (situace k 1. 4. 2016), nicméně i přes trvání tzv. minských dohod jsou v oblasti nadále vedeny válečné operace.

¹⁷ Data jsou relevantní pro rok 2001, kdy na Ukrajině proběhl oficiální census.

¹⁸ Na poloostrově se nachází strategická základna ruské černomořské flotily.

občanským nepokojům známým také pod názvem Euromajdan. V únoru téhož roku rozhodl ukrajinský parlament odvolat prezidenta Janukovyče, který však odmítl rezignovat. Nicméně pod nátlakem opozice „utekl“ do Ruska. Napětí v zemi zmítaných nepokoji začalo narůstat, zejména pak ve východní části země, která nesouhlasila s novou proevropskou vládou dosazenou bez řádných voleb politickými oponenty bývalého prezidenta. Politický spor přerostl v ozbrojený konflikt a na východ Ukrajiny byla (pod názvem „Protiteroristické operace“) poslána ukrajinská armáda. Separatistické regiony podporované Ruskem vyhlásily nezávislost na Ukrajině a začaly podnikat své bojové operace proti ukrajinské armádě.

Na Krymu byla situace obdobná vůči centru moci, nicméně jiná v tom, že se podařilo regionu odtrhnout od Ukrajiny a připojit k Ruské federaci. Jedná se o specifický druh secese, respektive iredentismu, ve kterém sehrála klíčovou roli třetí země (Ruská federace). Tomuto politickému aktu předcházelo jednostranné vyhlášení mezinárodně neuznaného referenda o připojení Autonomní republiky Krym a Sevastopolu k Ruské federaci. Referendum bylo naplánováno na 25. května tamními promoskevskými exekutivními a legislativními orgány. Oprávnění voliči měli předběžně hlasovat o otázce ve znění: *„Autonomní Republika Krym má státní svrchovanost a je součástí Ukrajiny na základě dohody“*, pro či proti. Nicméně byl termín přeložen už na polovinu března s pozměněným zněním. Voliči měli na výběr ze dvou otázek, respektive pouze mezi variantou rychlého: *„Jste pro znovusjednocení Krymu s Ruskem s právem subjektu Ruské federace?“*, anebo pomalejšího připojení k Rusku: *„Jste pro obnovení platnosti ústavy z roku 1992 a pro status Krymu jako součástí Ukrajiny?“*, neboť již neplatná ústava z roku 1992 umožňovala Krymu oddělení od Ukrajiny (citováno podle Rosůlek, 2014). Na „hladký průběh referenda“ dohlížela tzv. domobrana, tvořená především neoznačenými příslušníky ruských ozbrojených sil. Vojenský konflikt na Ukrajině trvá dodnes.

1.4. Turecká menšina na Kypru

Tureckou menšinu na Kypru ¹⁹ řadíme mezi územně vymezenou, charakteristickou etnickou odlišností od menšiny řecké a usilující na počátku 70. let o svou autonomii, kterou jednostranně vyhlásilo v roce 1983. V období dekolonizace vrcholila snaha kyperského obyvatelstva sdruženého v organizaci kyperských bojovníků (EOKA²⁰) se vymanit z britského vlivu a připojit ostrov k Řecku. Ozbrojené protibritské povstání si během čtyř let bojů vyžádalo několik stovek životů. V roce 1959 byly v Londýně a Curychu podepsány mezinárodní dohody mezi Velkou Británií, Tureckem, Řeckem a zástupci Kypru o vyhlášení suverénního státu – Kyperské republiky. K tomu došlo 18. srpna roku 1960. Nová ústava měla zaručit stejná práva a rovnocenný podíl na správě ostrova pro obě skupiny obyvatelstva. Nicméně vyhlášení Kyperské republiky naopak prohloubilo problémy ve vztazích mezi tureckými a řeckými obyvateli (Yilmaz, 2008). Spor záhy přerostl v ozbrojené střety, které si na jaře 1964 vynutily rozmístění jednotek OSN (mise UNFICYP²¹). Turecká menšina si vytvořila vlastní samosprávné orgány a mezi kyperskými Řeky došlo k opětovné aktivaci skupin, bojujících za připojení ostrova k Řecku. Na začátku 70. let chybělo k eskalaci konfliktu již málo. K tomu došlo 15 července útokem řecko-kyperský oddílů podporovaných členy teroristické organizace EOKA-B na prezidentské sídlo v Nikósii. Záhy byl pokus o puč potlačen invází tureckých jednotek na ostrov s odůvodněním ochrany turecké menšiny (Yilmaz, 2008). V krátkém období tří týdnů získala turecká armáda pod svou kontrolu více než třetinu ostrova a koncem srpna bylo mezi oběma částmi Kypru vytvořeno nárazníkové pásmo, známé jako Attilova nebo také Zelená linie²². V listopadu 1983 pak byla v okupované

¹⁹ Kypr je euroasijský ostrovní stát nacházející se ve východní části Středozemního moře, východně od Řecka, jižně od Turecka, západně od Sýrie a severně od Egypta. Kypr je třetí největší ostrov ve Středozemním moři a zároveň významnou turistickou destinací (Wikipedia, 2016).

²⁰ EOKA (Latinkou Ethniki Organosis Kypriou Agoniston, anglicky National Organisation of Cypriot Fighters) je zkratka pro guerillovou skupinu Kyperských Řeků, která usilovala o vymanění z Britského vlivu s následným vytvořením suverénního státního útvaru nebo připojením Kypru k Řecku.

²¹ Zkratka UNFICYP (*anglicky United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*) je mírová operace OSN, která byl původně zřízena Radou bezpečnosti OSN v roce 1964. Jejím hlavním cílem bylo zabránit eskalaci konfliktu mezi kyperskými Řeky a kyperskými Turky. Mise stále probíhá a její vojáci (neformálně také modré přílby) dodnes střeží hranici mezi Řeckou a Tureckou částí ostrova.

²² Označení Zelená linie bylo poprvé užito v roce 1964, kdy předchozí nepokoje mezi místními Řeky a Turky rozdělily město Nikósii na řeckou a tureckou část. Britské vojenské jednotky na mapě vyznačily nově oddělené části zelenou barvou.

severovýchodní části ostrova vyhlášena Severokyperská turecká republika, jejíž existence je však dodnes uznána jen Tureckem (Yilmaz, 2008).

Vyřešení tzv. kyperské otázky bylo jednou z hlavních podmínek vstupu Turecka do EU. Právě proto má Turecko enormní zájem celou záležitost vyřešit, avšak přístupová jednání Turecka k EU komplikuje Řecko, které podporuje Kyperskou republiku obývanou kyperskými Řeky (Thim, 2006). V současné době kyperská otázka ustupuje do pozadí v důsledku občanské války v Sýrii²³, bojem mezinárodního společenství proti ISIS a eskalací konfliktu mezi Tureckem a Kurdy. Napětí mezi Řeckem a Tureckem také prohlubuje výrazným způsobem migrující zástupy uprchlíků a nelegálních přistěhovalců. Jeden z hlavních migračních toků vede právě z Turecka přes Egejské moře na řecké ostrovy. Vzhledem k tomu, že jsou obě země v oblasti Středomořího moře nejvlivnějšími státy, vyhrocení vztahů by mělo závažné následky pro celý region včetně NATO (Thim, 2006),

1.5. Snahy Scientologické církve o registraci v ČR

Snahy Scientologické církve o registraci v ČR řadíme jako územně nevymezené se základními požadavky na své uznání.

Scientologie²⁴ je náboženská církev založená na myšlenkách amerického spisovatele L. R. Hubbarda. V současné době má podle oficiálních zdrojů 10 milionů členů ve sto padesátí zemích. Poprvé byli Scientologové zaregistrováni v roce 1955 v USA jako nevýdělečná společnost. Scientologové označují sami sebe za církev. Jejich filozofie je zaměřena na studium vlastní nesmrtelnosti, respektive o nesmrtelné povaze ducha a víru ve vyšší moc. Tato nauka dále tvrdí, že je možné lokalizovat aberované (neoptimální) jednání člověka a s pomocí speciálních technik odstranit takovou aberaci, která komplikuje jinak skryté možnosti člověka (duše). Tyto techniky se

²³ Syrská občanská válka je vnitřní ozbrojený politický konflikt odehrávající se na území Sýrie a Iráku trvající dodnes. Konflikt začal 15. března 2011 poklidnými demonstracemi v rámci tzv. arabského jara. Napadením demonstrantů syrskou armádou se konflikt změnil na ozbrojené povstání významné části obyvatelstva. V roce 2012 konflikt eskaloval do občanské války a vedl k roztržení země na mnoho frakcí bojující za rozličné cíle ve velmi nepřehledném konfliktu, do kterého jsou zapojeni jak okolní země (Turecko), tak i mezinárodní hráči (USA, EU, Ruská federace, SA, Írán, atd.).

²⁴ Mezi nejznámější členy scientologické církve patří Tom Cruise, John Travolta a Kelly Prestonov.

označují jako dianetika. Nicméně je toto náboženské hnutí kontroverzní, jelikož se často hovoří o tom, že jediným cílem Scientologů je shromáždění zisku. Náboženská stránka je vytvořena pouze pro lepší důvěryhodnost mezi veřejností. Jak uvádí Pavel Krob ve své studii: *“ Pro udržení lidí využívají scientologové lichocení a strach, kterým jsou nenápadně manipulováni ke koupi nových kurzů. To vede k celoživotnímu řetězci „terapeutických“ procesů, tzv. auditingů“.*

Podle platné legislativy v ČR má proces registrace nové církve dvě etapy. V prvním stupni registrace musí církve nasbírat nejméně 300 podpisů dospělých členů s trvalým bydlištěm v České republice. Církve zaregistrována v první stupni má daňové úlevy a smí se oficiálně používat název církve, na druhé straně ji však zákon ukládá povinnost každoročně podávat zprávu o hospodaření v předešlém kalendářním roce. Pro zaregistrování církve do druhého stupně je nutné fungování církve ve stupni jedna po dobu 10 let. Dalším důležitým aspektem je počet podpisů stoupenců církve, který je roven 0,1 % obyvatel v ČR. V jiných zemích má tento proces registrace jiná legislativní rámec. V některých zemích je proces registrace obdobný jako v ČR, či jednodušší. V takových zemích je scientologická církev zaregistrována (Portugalsko, Maďarsko, Švédsko, atd.). Ve většině evropských zemí, které nepoužívají konkrétní systém registrace církve, byla scientologická církev uznána jako náboženství na základě soudního rozhodnutí. (Itálie, Rakousko, Německo, Velká Británie, Norsko atd.) Stejně tak byla jako náboženství na základě soudního rozhodnutí uznána v USA, Austrálii, Kanadě, Brazílii a desítkách dalších zemí světa (Krob, 2011).

1.6. Vyhlášení státu Azavad v Mali

Vyhlášení státu Azavad má výrazný ideologický podtext s požadavkem na úplnou separaci od mateřského státu (v tomto případě státu Mali).

Azavad je pojmenování pro území, které z velké části leží v severní části Mali, část se také nachází v severním Nigeru a jižním Alžírsku. Centrální vláda nemá toto území pod svou kontrolou. V oblasti působí mnoho ozbrojených skupin, jejichž cílem je

dosáhnutí autonomie. Příležitost se naskytla ozbrojené skupině MNLA²⁵ (Mouvement National pour la Libération de l'Azawad, česky Národní hnutí za osvobození Azavadu) která využila vojenského puče v Mali a dne 22. března 2012 sesadil prezidenta Amadoua Toumaniho Tourého a malijskou vládu. Vládní jednotky byly staženy do centra země a toho MNLA využila k obsazení území na severu Mali. Dne 1. dubna obsadila prakticky bez boje největší město na severu – Timbuktu. Dne 6. dubna 2012 byl vyhlášen Nezávislý stát Azavad (viz Deklarace nezávislosti Azavadu). MNLA vládla necelé tři měsíce, než byla následně většina území Azavadu dobyta islamistickou Ansar Dine a wahhábistickou Al-Kájdou islámského Maghrebu, kterou vzápětí vystřídala malijská armáda za výrazné vojenské podpory Francie (Wikipedia, 2016).

MNLA se staví do opozice proti převážně islámským skupinám (Ansar Dine a odnoš Al-Kájdý), které v oblasti operují. Tento argument podtrhuje vyjádření čelního představitele islámské militantní skupiny Ansar Dine Omara Hamaha, který prohlásil: „*Naše válka je svatá válka. Je to legální válka ve jménu islámu. Jsme proti rebeliím. Jsme proti vyhlášení nezávislosti. Jsme proti revolucím, které nejsou ve jménu islámu.*“ (Wikipedia, 2016).

Deklarace nezávislosti Azavadu:

„My, lid Azavadu prostřednictvím Národního hnutí pro osvobození Azavadu, po konzultaci s

- *Výkonnou komisí*
- *Revoluční radou*
- *Poradním sborem*
- *Členy osvobozené armády*
- *Regionálními úřady*

s připomínkou na principy mezinárodního práva a zásady mezinárodních právních předpisů, které upravují právo národů na sebeurčení, zejména na 1. a 55. článek Charty OSN a na příslušná ustanovení Mezinárodní deklarace o právech původních obyvatel.....

Prohlašujeme:

- *Uznáváme existující hranice sousedních států a uznáváme jejich neporušitelnost*
- *Plně dodržování Charty OSN*
- *MNLA je pevně rozhodnuta, že musí vytvořit podmínky pro trvalý mír a že musí zavést institucionální základy státu založené na demokratické ústavě nezávislého Azavadu*

²⁵ Národní hnutí za osvobození Azavadu (MNLA) je politická a vojenská organizace se základnou v Azavadu v severním Mali. Hnutí bylo založeno Tuaregy, kteří v roce 2011 bojovali v libyjské občanské válce. Vznik hnutí se datuje k říjnu 2011 a účastní se ho i jiné pouštní kmeny než Tuaregové, sama MNLA uvádí, že v jejích řadách jsou kmeny Songhai, Peul a Moor a vojáci s důstojníky, kteří dezertovali z malijské vládní armády (Wikipedie, 2016).

Výkonná komise MNLA vyzývá celou mezinárodní komunitu, aby bez zpoždění v duchu spravedlnosti a míru uznala nezávislost AZAVADU.

Výkonná komise MNLA bude až do založení příslušných státních orgánů pokračovat ve správě celého území Azavadu.

GAO 2012/04/06

Generální tajemník MNLA

Billal Ag Acherif^d

Je zajímavé, že v Deklaraci nezávislosti Azavadu, se jeho strůjci odkazují na článek 1. a 55. charty OSN a na mezinárodní předpisy, které upravují právo národů na sebeurčení. Tento příklad názorně ilustruje nejednoznačné vymezení mezinárodního práva v otázce separace (viz první kapitola-secese).

Nezávislost Azavadu byla mezinárodním společenstvím odmítnuta (Africkou unií, Evropskou unií, Spojenými státy americkými i sdružením ECOWAS). Zástupce ECOWASU dokonce pohrozil použitím jakýchkoliv nezbytných opatření, včetně užití síly, na zajištění teritoriální integrity Mali. Členské státy sdružení ECOWAS uvedli do pohotovosti na 2 000 vojáků, kteří byli připraveni na případnou vojenskou intervenci.

1.7. Zapatistické hnutí v mexickém státě Chiapas

Hnutí Zapatista působí na území geograficky vymezeném a jeho snahou je dosáhnout úplné autonomie na mexické vládě. Hnutí je tvořeno především příslušníky indiánského obyvatelstva. Chiapas²⁶ je nejjihnější mexický stát a také nejchudší oblast Mexika. Jeho celková rozloha činí 73 311 km² což je srovnatelné s velikostí České republiky. V roce 2010 na jeho území žilo 4 796 580 obyvatel. Stát Chiapas je osmí nejlidnatější stát v Mexiku a zároveň stát s největším zastoupením domorodého obyvatelstva, které představuje 13,5 % celkové populace v Mexiku. Více jak jeden milión obyvatel hovoří původními domorodými jazyky. Chiapas má převážně zemědělský charakter a už od dob španělské kolonizace je jeho historie plná represí, pronásledování a utlačování domorodých obyvatel, které vedlo k mnoha krvavým povstáním.

²⁶ Oficiální název státu Chiapas (španělsky Estado Libre y Soberano de Chiapas, anglicky Free and Sovereign State of Chiapas, volně přeloženo do češtiny Svobodný a suverénní stát Chiapas).

V roce 1994 Mexiko spolu s USA a Kanadou podepsali dohodu o vytvoření zóny volného obchodu (NAFTA). Dohodou byl mezi členy vytvořen jednotný trh, který přinesl nebývalé ekonomické možnosti a také vysoké příjmy do státních pokladen. Ovšem některá odvětví si nebyla navzájem schopná konkurovat. To se projevilo v zemědělské oblasti, kde byla půda vlastněna velkostatkáři, kteří dominovali trhu. Malí a střední zemědělci nebyli schopni konkurovat americkým producentům potravin, kteří dostávali vysoké dotace od své vlády. Nedostatek volné půdy, nízké mzdy a špatné životní podmínky vedly k ozbrojenému povstání v čele s levicově orientovaným hnutím Zapatistas, jejichž počátek můžeme datovat do období 70. let 20. století.

Veřejné protesty proti podepsání dohody NAFTA byly centrální vládou potlačeny a to dalo hnutí Zapatista impuls k „akci“. Dne 1. ledna 1994 přes tři tisíce ozbrojených mužů (EZLN²⁷) napochodovalo do největších měst²⁸ ve státě Chiapas. Podařilo se obsadit několik vládních budov, včetně policejní stanice a kasáren. Ve městě San Cristobal de las Casas bylo osvobozeno několik desítek vězňů. Tento relativní úspěch povstalců však neměl dlouhého trvání, již na druhý den bylo do státu Chiapas posláno na 12 tisíc příslušníků mexické armády, kteří do 12. ledna rebely vytlačili zpět do džungle (Mácha, 2003). I když centrální vláda převzala kontrolu nad městy a následnou ofenzívou (1994) vytlačila povstalce i z okolních vesnic, hnutí (respektive Zapatova armáda národního osvobození), nebylo nikdy zcela poraženo. Naopak v následujících letech Zapatisté upouštějí od guerillového vedení boje a postupem času dochází k politickému dialogu s mexickou vládou a to hlavně díky nástupu nového prezidenta Vincente Foxe do úřadu (Mácha, 2003). Toto úsilí vyvrcholilo v roce 2005, kdy byla hnutím přijata nová strategie založená na konceptu Buen Vivir, což je koncept naprosté harmonie s přírodou, návrat k původním indiánským zvykům (důraz na duševní až mytologický rozměr), vlastní systém školství, vládnutí a také struktura řízení společnosti pomoci malých samozásobitelských komunit (Gudynas, 2011). Mexická vláda také vytvořila na území Chiapasu několik program sociálního rozvoje, které ovšem sklidily značnou kritiku. Zapatisté

²⁷ EZLN (španělsky Ejército Zapatista Army of National Liberation, česky Zapatova armáda národního osvobození)

²⁸ Jednalo se o města Ocosingo, Las Margaritas, Huixtán, Oxchuc, Altamirano a Chanal.

upozorňovali na neudržitelný stav společnosti a bojovali za posílení práv domorodých obyvatel. Nakonec se jim podařilo dosáhnout určité autonomie na centrální vládě. Zapatistické hnutí působící ve státu Chiapas má v dnešní době relativně velkou míru autonomie a podporu ze zahraničí.

1.8. Založení státu „Liberland“

Z hlediska mezinárodního práva se jedná o „kuriózní případ“. „Svobodná republika Liberland“ (jak zní celý oficiální název) je samozvaný státní útvar ležící na západním břehu Dunaje (říční meandr) mezi Chorvatskem a Srbskem. S celkovou rozlohou 7 km² se jedná o jeden z nejmenších neformálních státních útvarů na světě (Liberland, 2016). Má přesné geografické vymezení a snahou jeho vedení je úplná separace, respektive jeho formální uznání mezinárodním společenstvím. Hlavní důvod pro založení tohoto státu jsou důvody ekonomické²⁹, nicméně se také může jednat o marketingový tah českého politika. Vznik státu byl de facto umožněn kvůli dlouhotrvajícímu hraničnímu sporu mezi Chorvatskem a Srbskem. Území, na kterém byl samozvaný stát „Liberland“ vyhlášen, si nenárokuje Srbsko³⁰ ani Chorvatsko³¹, jelikož by se musely vzdát jiných území ve prospěch protistrany. Problémem je jasná demarkace hraniční čáry mezi oběma zeměmi. Záhřeb vychází ze starých katastrálních map, zatímco Bělehrad prosazuje demarkaci hranice středem současného koryta Dunaje, které se oproti starému katastru značně změnilo³² (Klemenčić, Mladen, 2001).

Samozvaný stát byl formálně vyhlášen 13. 4. 2015 Vítem Jedličkou³³. Na základě své ústavy je „Liberland“ republika s prvky přímé demokracie, který má funkční vládu a parlament schopný přijímat zákony (Liberland, 2016). Formálně splňuje „Liberland“

²⁹ Mottem „Liberlandu“ je „Žít a nechat žít“. Stát si zakládá na velké míře osobní i ekonomické svobody. Daně mají být dobrovolné. Cílem státu je vytvoření daňového ráje, bez státních regulací.

³⁰ Oficiální stanovisko Srbské republiky: „Nový stát Liberland není zformován na území Republiky Srbsko“.

³¹ Oficiální vyjádření ministerstva zahraničních věcí Chorvatské republiky: „Virtuální žerty, jakkoliv jsou občas zajímavé, zůstávají tím, čím jsou, tedy virtuálními žerty a k nim nemáme žádný oficiální komentář“.

³² Viz příloha č. 1.

³³ Mgr. Vít Jedlička je český a „liberlandský“ politik, publicista a aktivista. V březnu roku 2009 se stal předsedou krajského sdružení Strany svobodných občanů v Královéhradeckém kraji. Od roku 2010 vykonává funkci předsedy občanského sdružení Reformy.cz. Po vyhlášení státu „Liberland“ (13. 4. 2015) se stal jejím prezidentem.

Montevidejské kritéria³⁴, nicméně fyzicky není na jeho území žádná infrastruktura nebo budovy. V současné době stát eviduje 300 000 žádosti o udělení občanství. V oblasti mezinárodních vztahů je „Liberland“ formálně uznán pouze samozvaně vyhlášeným Královstvím severního Súdánu³⁵. Snahou „Liberlandu“ je docílení mezinárodní uznání v OSN a za tímto účelem mám stát v některých zemích již své formální zastoupení. Občanem se může stát každý, kdo sdílí podobné hodnoty a filosofii, na jejichž základě byl stát založen (Liberland, 2016). Není pravděpodobné, že by v blízké budoucnosti byl tento státní útvar formálně uznán, nicméně tento unikátní projekt každým dnem získává na popularitě a mohl by vytvořit určitý precedent (srov. Kosovo) a tím posílit snahy ostatních separatistických hnutí v boji o svou autonomii či plnou nezávislost na centru moci³⁶.

Příloha č. 1: Sporné území mezi Srbskem (žlutá, pod správou Srbska) a Chorvatskem (zelená, pod správou Chorvatska a zároveň poloha samozvaného státu Liberland) v korytě řeky Dunaj, zdroj: Wikipedia, 2016.

³⁴ Montevidejská úmluva o právech a povinnostech států (26. 12. 1933) je regionální konvence, která stanovuje, že stát jako subjekt mezinárodního práva musí disponovat trvalým obyvatelstvem, definovaným teritoriem, vládou a musí být schopen vstoupit do vztahů s jinými státy. Dokument úmluvy také konstatuje, že politická existence státu je nezávislá na uznání jinými státy.

³⁵ „Království severního Súdánu“ leží v oblasti Bir Tawil, které se nachází v Nubijské poušti na hranici Egypta a Súdánu. Celková rozloha činí 2 060 km² a ani jeden ze států si toto území nenárokuje (terra nullius). V roce 2014 vztyčil Američan Jeremiah Heaton svou vlajku a území prohlásil za „Království severního Súdánu“. Důvodem bylo přání jeho šestileté dcery, aby se stala princeznou.

³⁶ Online rozhovor s Vitem Jedličkou ohledně založení státu „Liberland“ k nalezení zde: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1527810-jedlicka-z-liberlandu-uznani-od-srbska-i-chorvatska-je-realne>

Příloha č. 2: Administrativní členění Španělska, zdroj: autor.

2. Historie Španělska a změny státoprávního postavení

Pokud se retrospektivně podíváme do nejstarších dob, v předřímském období bylo území dnešního Katalánska³⁷ osídleno Ibery, kteří jsou prvními obyvateli poloostrova doloženými v historických pramenech. Jejich původ, kultura a zvyky jsou poněkud zahaleny tajemstvím, název pak odvozen od řeky Ebro. Iberové měli pravděpodobně kontakty s mykénskou a fénickou civilizací. Tyto teorie stavíme do popředí z důvodů nálezů jejich hmotné kultury (například slavná socha Dáma z Elche z 4. století př. n. l.), která je silně ovlivněna postupy a tradicemi východního Středomoří. Zhruba ve 3. století před naším letopočtem se toto etnikum dostalo do područí mocného Kartága, které však bylo o století později v rámci punských válek vytlačeno Římskou republikou. Ve východní části poloostrova byla vytvořena římská provincie Hispania Citerior (197 p. n. l.), která byla v roce 27 n. l. reorganizována na provincii Hispania Tarraconensis s hlavním městem Tarraco (dnešní Tarragona, Barteček-Polišenský, 2002).

Po rozpadu Římské říše bylo Katalánsko obsazeno Vizigóty a jejich říše tuto oblast ovládala více než dvě století. Roku 718 si podmaňuje námi sledovanou část iberského poloostrova Ummajský chálifát a ta se stává součástí provincie al-Andalus. Zásadní změna přichází o necelých sto let později, když je roku 801 n. l. Franskou říší dobyta Barcelona a Frankové získávají kontrolu nad oblastí mezi bývalou římskou provincií Septimania (dnes součást Francie) a řekou Llobregat. Zde poté vytvářejí samosprávné kraje se silnou vojenskou přítomností. Tyto kraje, souhrnně označované jako Hispánská marka, byly součástí zamýšlené nárazníkové zóny na jihu Franské říše a měly působit jako obranná bariéra proti dalším muslimským invazím z ummájovského chalifátu al-Andalus (Barteček-Polišenský, 2002).

Ze správního hlediska se tyto kraje dostaly do správy Barcelonského hrabství, kam byli dle feudálního lenního vztahu dosazováni franským císařem vazalští panovníci (cca v letech 801–987). Během 9. století získal hrabě Wilfred Vlasatý (*Guifré el Pilós*)

³⁷ Nejstarší známé užití geografického termínu "Katalánsko" se datuje k roku 1117.

dědičný titul barcelonského hraběte. V roce 1162 se jeho přímý potomek barcelonský hrabě Alfons stává aragonským králem a Katalánsko se tak ocitá v postavení autonomní součásti Zemí koruny aragonské, které barcelonská dynastie vládla až do svého vymření po meči v roce 1410. Volné státoprávní seskupení řady drobných zemí a panství se mění v průběhu 15. století, kdy po sňatku Isabelly Kastilské a Ferdinanda Aragonského začíná hlubší centralizace Španělského království (zprvu jako dynastické a personální unie, de jure došlo ke spojení až 9. 1. 1715, samotné označení státu názvem „Španělsko“ resp. „španělský král“ bylo ale až do roku 1808 neúřední). Katalánsko si přesto až do počátku 18. století uchovává svou vlastní měnu, instituce, daňovou soustavu i katalánštinu jako oficiální jazyk. V momentě, kdy se Španělsku přestává dařit v koloniích a jeho roli světového hegemonu začínají přebírat progresivní země jako Francie, Anglie a Nizozemí, počínají vládcí zaměřovat svou pozornost na dosud svébytné regiony. Dochází k rozsáhlejší centralizaci a zvyšování daňové zátěže jednotlivých oblastí. Nesouhlas s tímto procesem vrcholí v roce 1714, kdy dochází k rozsáhlému povstání Katalánců, které je tvrdě potlačeno a jeho důsledkem je likvidace jakéhokoliv projevu svébytnosti.

K dalšímu velkému zvratu dochází v období napoleonských válek, kdy Francie okupuje od roku 1808 Španělsko, dosazuje za krále Napoleonova bratra Josefa, a dochází zde k občanské válce. V roce 1812 následuje anexce Katalánska, které je připojeno přímo k Francii, takže území spadá pod přímou Napoleonovu vládu. Ten zavádí nové územní dělení (v rámci Francie bylo území rozděleno na 4 departementy) i novou formu civilní administrativy. Avšak poté, co byl Napoleon poražen, na trůn opět usedl španělský král Ferdinand VII. z dynastie Bourbonů a navzdory snahám buržoazie zavést změny nastolil v roce 1814 čistý absolutismus. Válka přinesla Katalánsku velký hospodářský úpadek, jelikož došlo k poklesu obchodu, zničení zemědělských ploch a značné redukci počtu obyvatel. Ovšem ne všechny dopady války Katalánsku ublížily. Francouzská nadvláda s sebou přinesla i reformní změny. Buržoazie, která byla předtím v politických rozhodováních ponechána stranou, během francouzské okupace politicky značně posílila. Rok 1817 je ve znamení povstání gen. Lacyho v Barceloně, které přinutilo krále k přísaze na ústavu a k vytvoření konstituční monarchie. Slabá vláda

Ferdinanda byla nakonec zvržena liberální revolucí, která trvala až do roku 1823. Další vývoj je ovlivněn likvidací liberálních reforem a okupací státu Svatou aliancí, opětovným dosazením Ferdinanda a následnými vzájemnými boji mezi Bourbony o následnictví, tzv. karlistickými válkami v letech 1833–1876 (Ubieto Arteta, 1995).

Do roku 1833 taky datujeme hnutí *Renaixença*, které bylo ovlivněno romantismem a snažilo se o znovuzrození katalánského jazyka a kultury. Prvním impulzem ke kulturnímu obrození katalánštiny bylo otištění díla *Óda na vlast (Oda a la pàtria)* od Buenaventury Aribaua. Romantismus katalánských umělců ovlivnila francouzská a německá romantická díla. Příspěvky vycházely v časopise *Hlasatel svobody* a roku 1859 obdržela katalánština veřejné uznání jako jazyk literární a kulturní. Znovu se obnovují katalánské tradice, oprašuje se historie a umění. Je velká snaha ze strany inteligence nalézt pro katalánský region novou identitu. Jak již bylo zmíněno, inspirace hledaná v zahraničí (především v německém prostoru, kde je okouzlovalo dílo Richarda Wagnera). Katalánci proto hledají vůdčí osobu stejné velikosti. Tu nacházejí v osobě operního pěvce Francisca Viñase Dordy. Silný vliv církve znamenal spolupráci katalánské inteligence s těmito kruhy, například kolem kněžského semináře ve Vic (Alcalá, 2006).

Po konci karlistických válek a renesanci Bourbonů se kromě kulturního začíná projevovat i politický katalanismus. Ten se zakládal na obhajobě teze, že Katalánsko má jinou sociální strukturu než zbytek Španělska, svůj vlastní jazyk, charakteristická práva a tradice, odlišnou historii. Významným milníkem bylo svolání 1. a 2. katalánského kongresu, které vedlo k založení aliance *Centre Català*, kterou můžeme považovat za hlavní katalanistické hnutí. Právě různorodost zájmových skupin v rámci tohoto uskupení vedla často ke sporům mezi monarchisty a liberály, katolíky a nekatolíky, politiky a nepolitickými intelektuálními vrstvami. Vyvrcholením bylo odtržení části národovců do uskupení *Lliga de Catalunya*. V roce 1892 na každoročním shromáždění v Manrese členové Lligy přijali tzv. Program z Manresy, ve kterých požadovali širší pravomoci pro Katalánsko. Uváděli, že požadují, aby Katalánsko samostatně spravovalo finance a vybíralo daně, dále aby mohli veřejné funkce zastávat jen Katalánci a aby se

katalánština stala jediným úředním jazykem Katalánska (i při jednání s ústřední mocí). Dokument se de facto stal chartou celého politického katalanismu. Přestože dokument předpokládal, že Katalánsko zůstane integrální součástí Španělska, byl označován jako separatistický (Anguera, 2006).

Počátkem 20. století založila konzervativní frakce katalanismu novou politickou stranu – Lliga Regionalista, která se postupem času posunovala na politickém hřišti stále více doprava. Nespokojenost dělnického hnutí s životními podmínkami vede v roce 1902 k trvale zvyšujícímu se napětí v katalánské společnosti. Buržoazie, tvořící spolu s inteligencí jádro Lligy, se tak de facto ocitla na protidělnické straně. Naskytly se dvě možnosti řešení krize – represivně potlačit nespokojenost anebo obvinít z ekonomických problémů centrální španělskou vládu. Lliga se rozhodla pro druhou možnost a obvinila španělskou vládu z vyvolání sociální krize. Představitelé Lligy vyslovili názor, že Katalánci jsou jediní, kteří můžou situaci vyřešit. Lliga tedy začala bránit zájmy i ostatních sociálních skupin před ústřední španělskou vládou (Alcalá, 2006).

Od roku 1906 Lliga vyjednávala s vládou o vzniku administrativní instituce, která by sdružovala všechny čtyři katalánské provincie, tzv. Katalánské společenství (*Mancomunitat de Catalunya*). Několikaleté jednání nakonec přineslo ovoce a těsně před první světovou válkou, v dubnu 1914, vznikla první katalánská vláda v čele s Pratem de la Ribou. Instituce Společenství zahrnula příslušníky prakticky všech katalánských politických uskupení, nejvýznamnější zastoupení ale měla Lliga (Ubieto Arteta, 1995).

Vlivem vnitřních i vnějších okolností gradoval kolem roku 1917 politický rozklad Španělska, umocněný hospodářskou krizí, která nastala po skončení války, které se Španělsko přímo neúčastnilo. Společnost byla rozčarována také z neúspěšné vojenské intervence v Maroku. Čtrnáct bodů amerického prezidenta Woodrowa Wilsona a jeho teze o právu národů na sebeurčení vedlo k posílení snahy Lligy o získání širší autonomie, ale neúspěšně. Situace ve španělské společnosti se i nadále nezlepšovala, v celé zemi docházelo k pouličním nepokojům a anarchii. To vše v roce 1923 vyústilo ve vojenský

puč generála Primo de Rivery. Za jeho vlády bylo Katalánské společenství v roce 1925 zrušeno. I když diktatura přinesla sociální klid a prosperitu, opozice požadovala návrat k demokratickým poměrům. K pádu režimu nakonec přispěla také počínající velká hospodářská krize. V lednu 1930 Primo de Rivera odstoupil. Po krátkém intermezzu pak byla dne 14. dubna 1931 vyhlášena druhá španělská republika. Představitelé katalánského hnutí vycítili příležitost ke vstřícnějšímu jednání s představiteli nového režimu a požadovali vznik federace a maximální používání katalánštiny jako jediného jazyka Katalánska. I když Madrid nepřijal zcela jejich návrhy, v září 1932 vyhlásil Katalánsko autonomním regionem uvnitř španělského státu, ve kterém je možné používat oba jazyky: katalánštinu a kastilštinu (Ubieto Arteta, 1995).

Špatná politická situace, nekonečný boj mezi politickými stranami a kritická ekonomická situace země vede nakonec v roce 1936 k vypuknutí občanské války. Občanská válka, která trvala do roku 1939, byla jedním z nejkrvavějších momentů španělské historie, ve kterém proti vládnímu levicově orientovanému republikánskému vojsku stály ultrakonzervativní síly sjednocené v armádě generála Francisca Franka. Po vítězném tažení v roce 1939 se Franko ujal moc a v zemi zavládl jeho klerofašistický režim tvrdou rukou až do jeho smrti roku 1975. Frankův režim se tedy opíral jednak o katolickou církev, jednak o politickou stranu Falanga, jejíž ideologií bylo, po vzoru Itálie, vytvoření korporativní společnosti. Franko budoval Španělsko jako silně centralizovaný unitární stát, všechny formy autonomie byly zrušeny a v Katalánsku i v Baskicku postupovala diktatura velmi tvrdě proti jakémukoliv projevu lokálního nacionalismu (Agustí, 2007).

Nový režim odstraňoval vše, co bylo považováno za katalánské a mohlo se vázat ke katalánské identitě. Katalánština se nesměla používat na veřejnosti, trestné bylo vyvěšovat vlajku a zpívat katalánskou hymnu. Často docházelo k popravám odpůrců režimu, v Katalánsku bylo popraveno 1,2 % populace. Běžným jevem byl odchod do exilu, například do zemí Latinské Ameriky nebo Velké Británie. Protože již nebylo možné legálně fungovat na domácí půdě, založily v Paříži některé katalánské strany exilovou kancelář. Také vznikla Consell Nacional de Catalunya (Národní rada Katalánska

v Londýně), sdružující Katalánce v exilu v boji proti Frankovu režimu. Během diktatury vznikala také exilová nakladatelství vydávající katalánskou literaturu, časopisy, atd.

Franko určil jako svého následníka dědice královského trůnu Juana Carlose I. Ten po Frankově smrti skutečně převzal vládu a zemi poměrně rychle demokratizoval. V roce 1977 vyhlásil první svobodné volby po desítkách let. O rok později byla přijata nová ústava, garantující právo na autonomii pro jednotlivá etnika a regiony. Španělsko se nově skládá ze 17 autonomních společenství, přičemž každé společenství má jinak vymezený okruh pravomocí (historicky svébytné regiony mají silnější pozici). Hlavním dokumentem každého společenství je zakládací statut. V roce 1979 tak dochází k vyhlášení statutu Katalánského autonomního společenství s platností od 17. ledna 1980. Statut zdůrazňuje obnovení vlastních institucí samosprávy. Generalitat³⁸ je složen z katalánského parlamentu, katalánské vlády a jejího předsedy (President de la Generalitat). Federalismus je skutečně hluboce zakořeněn v politické tradici Katalánska jako jedna z možností kompromisu mezi státní a regionální identitou (Payne 1991). V návaznosti na to neustávají požadavky na reformy autonomního statutu.

2.1. Geografická charakteristika

Z hlediska geografického je prostor dnešního Katalánska (španělsky Catalunya) vymezen na severu pohořím Pyreneje, na jihu údolím řeky Ebro, na východě Středozemním mořem a na západě autonomním společenstvím Aragón. Správním centrem a největším městem je Barcelona. Je nutné odlišit etnické vymezení Katalánska, zvané Països Catalans, které zahrnuje také přiléhající část Aragónu, Valencie, Baleárské ostrovy a Andorrské knížectví, pak také francouzský region Catalunya Nord neboli Roussillon. Tato oblast tak svoji rozlohou daleko přesahuje samotné administrativní Katalánské autonomní společenství. S celkovou rozlohou 32 108 km² je Katalánsko šestým největším autonomním regionem ve Španělsku. S počtem 7 416 237 obyvatel řadíme Katalánsko na druhou příčku (hned po Andalusii

³⁸ Institucionální systém Katalánska, který vznikl roku 1283, v roce 1714 byl zrušen a v roce 1931 byl znovu obnoven.

s počtem 8 388 875 obyvatel) nejlidnatějších regionů Španělska. Přírozeným centrem je Barcelona a její aglomerace.

2.2. Socioekonomická charakteristika Katalánska

Mezi hlavní argumenty příznivců nezávislosti Katalánska patří ekonomické důvody. Secesionisté tvrdí, že Španělsko vybírá na daních více, než zpětně investuje a za druhé, že obyvatelé samostatného Katalánska budou mít vyšší životní standart, než mají nyní jako součást Španělského království. Pro lepší pochopení secesionistických snah v Katalánsku si musíme detailněji vykreslit jeho ekonomický potenciál. Od roku 1994 se Španělsko těšilo vysokému ekonomickému růstu. Všechno se změnilo v době vypuknutí Světové finanční krize³⁹ (2008) a propadu španělské ekonomiky do hluboké recese. Přírozeným centrem je Barcelona a její zázemí. Oblast Barcelony je hlavním průmyslovým centrem Pyrenejského poloostrova, reprezentuje 25 % celkové zaměstnanosti v průmyslových odvětvích ve Španělsku a přes 40 % katalánských pracovních sil (Eurostat, 2016). Provincie produkuje čtvrtinu veškerého španělského textilu a desetinu průmyslového zpracování potravin. Katalánsko představuje ekonomický klaster, ve kterém je soustředěn chemicko-technologický, potravinářský, farmaceutický a bankovní průmysl⁴⁰. Jeden z pilířů Katalánské ekonomiky je cestovní ruch. Nachází se zde nesčetné množství kulturních památek⁴¹, přírodních krás a v neposlední řadě se každý rok v pulzujícím srdci Katalánska pořádají desítky kulturních akcí. Katalánsko je z hlediska potenciálu cestovního ruchu nejnavštěvovanější destinací v celém Španělském království. Pokud srovnáme celkový počet přenocování turistů na

³⁹ Světová finanční krize vypukla v roce 2008 v důsledku americké hypoteční krize. Došlo k prasknutí nemovitostní bubliny v oblasti (Růst hodnoty typické americké nemovitosti mezi roky 1997 a 2006 činil 124 %). V září 2008 se burzy po celém světě propadly na desetiletá minima. Například newyorská burza se 15. září propadla na svou nejnižší hodnotu o doby teroristických útoků v 11. září 2001. Dne 25. září zažily USA největší bankrot ve svých dějinách, došlo ke zhroucení největší americké spořitelny Washington Mutual.

⁴⁰ Na území Katalánska mají sídlo nejvýznamnější bankovní domy v celém Španělsku (10 ze 46). Sídli zde například La Caixa, jeden z nejváženějších bankovních institutů v Evropě. V Barceloně se také nachází burza cenných papírů (španělsky Bolsa de Barcelona).

⁴¹ Jedna z nejznámějších památek zapsaných na seznamu UNESCO je chrám Sagrada Família (česky chrám Svaté rodiny) od světoznámého architekta a katalánského patriota Antonia Gaudího. Dále můžeme jmenovat Zpívající fontány, Národní park Aiguestortes, římské památky v Tarragoně (akvadukt, amfiteátr) či pohoří Montserrat (v překladu zubatá hora).

území Katalánska a Španělska, vyjde nám, že z celkového počtu 94 364 512 strávených nocí, připadne Katalánsku 72 737 328, což představuje 72 %. Katalánsko vytváří HDP 204,6 miliard eur, srovnatelně⁴² jako Portugalsko. V roce 2015 dosahoval ekonomický růst 3,4 %, což je srovnatelný růst se Španělskem před krizí.

Často kladenou otázkou je, zda by samostatný katalánský stát byl schopen zachovat svým obyvatelům stejný socioekonomický status jako doposud. Pro srovnání je uvedena tabulka, která byla sestavena za pomoci dat z Eurostatu pro rok 2009, tedy těsně po ekonomické krizi.

Tabulka č. 2: Srovnání HDP EU-27 a počet obyvatel, zdroj: Eurostat, 2016.

Stát	HDP/cap. PPP	EU-27 HDP/cap. PPP v %	Poč. obyv. v mil.
Lucembursko	63 200	268	0,5
Irsko	30 900	131	4,4
Nizozemí	30 600	130	16,4
Rakousko	29 100	124	8,3
Švédsko	28 400	120	9,2
Katalánsko	28 000	119	7,3
Dánsko	27 700	117	5,5
Velká Británie	27 500	117	61,3
Německo	27 400	116	82,2
Belgie	27 100	115	10,6
Finsko	26 000	110	5,3
Francie	25 300	107	63,8
Španělsko	24 500	103	45,2
Itálie	24 000	102	59,6
EU-27	23 600	100	497,1

Z tabulky jasně vyplývá, že síla katalánské ekonomiky je značná. Oprávněně tedy lze předpokládat, že v případě osamostatnění by si obyvatelé v životní úrovni

⁴² Katalánsko tvoří zhruba 20 % HDP Španělského království (Eurostat, 2016).

polepšili. Ve srovnání se statistickým průměrem EU, za který považujeme hodnotu 100 %, převýšilo Katalánsko tuto metu o 19 bodů. Existuje celá řada makroekonomických ukazatelů, na základě kterých lze porovnat vyspělost regionu vůči centru moci. Některé z nich již na první pohled nejsou tak optimistické pro Katalánsko ve srovnání se Španělskem jako hodnoty v tabulce jedna.

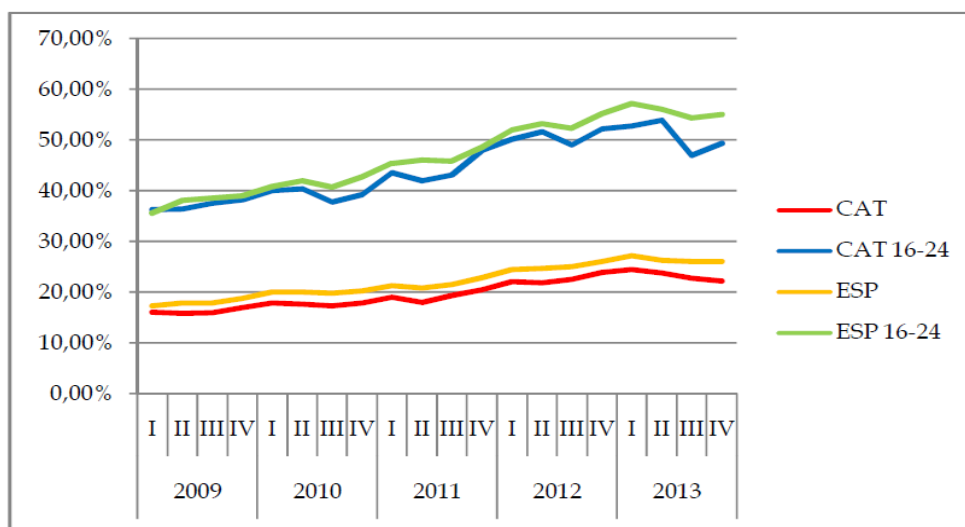
Jak plyne z Tab. 2, nezaměstnanost skokově vzrostla z 9,0 % v roce 2008 na 16,2 % v roce 2009 a v každém dalším roce křivka poměrně prudce stoupala k vyšším hodnotám, až na hodnotu 23,4 % v roce 2013. Je nutné zmínit, že z hlediska věkové struktury je nejvíce nezaměstnaných v kategorii do 24 let (viz. graf). Nezaměstnanost mladých ekonomicky aktivních obyvatel se v témže období dostala k neuvěřitelným 53 % v Katalánsku a 57 % v celém státě, což je nechvalné prvenství v rámci celé EU. Míra nezaměstnanosti kulminovala v prvním čtvrtletí roku 2013, kdy se bez práce ocitlo 902,3 tisíc Katalánců. Ve stejném období dosáhl počet nezaměstnaných vrcholu i v celém Španělsku, přičemž se na úřadu práce registrovalo přes 6,2 milionů nezaměstnaných (27,2 %).

Druhý alarmující ukazatel je vývoj katalánského dluhu mezi lety 2009 až 2013, který se za sledované období zdvojnásobil, přičemž v roce 2013 dosahuje již hodnoty 29,9 % HDP (Eurostat, 2016). Procentuálně je veřejný dluh o 50 % vyšší než v ostatních regionech Španělska. Z těchto dat plyne, že Katalánsko se během krize podílelo majoritním podílem na tvorbě veřejného zadlužení Španělska. Po přijetí stabilizačního plánu vládou v Madridu (2012) na omezení veřejných výdajů byl pro Katalánsko stanoven strop, respektive schodek ve výši 1,5 %, přičemž ostatní regiony měly fiskální politiku nastavenou ještě přísněji (1,38 %). V roce 2013 nicméně veřejné zadlužení v Katalánsku dosáhlo 2 % HDP (Eurostat, 2016). Z tohoto pohledu tedy argument secesionistů, že Španělsko vybere více na daních, než zpětně investuje, je poněkud zavádějící.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Růst HDP	3,3%	0,2%	-3,9%	0,6%	0,1%	-0,9%	-
Nezaměstnanost	6,5%	9,0%	16,2%	17,8%	19,2%	22,6%	23,4%
Inflace (*)	3,0%	4,1%	0,2%	2,0%	3,3%	2,9%	1,7%
Vládní dluh v mil. eur	15 776,0	20 825,0	25 402,0	34 697,0	42 239,0	50 489,0	51 146,0
Dluh jako % HDP	8,0%	10,4%	13,1%	17,8%	21,1%	25,4%	29,9%

(*) Měřeno pomocí CPI (stálé ceny 2011).

Příloha č. 3: Makroekonomické údaje Katalánska, zdroj: Eurostat, 2016.

Příloha č. 4: Srovnání míry nezaměstnanosti mezi Španělskem a Katalánskem, zdroj: Eurostat, 2016.

2.3. Katalánské politické strany

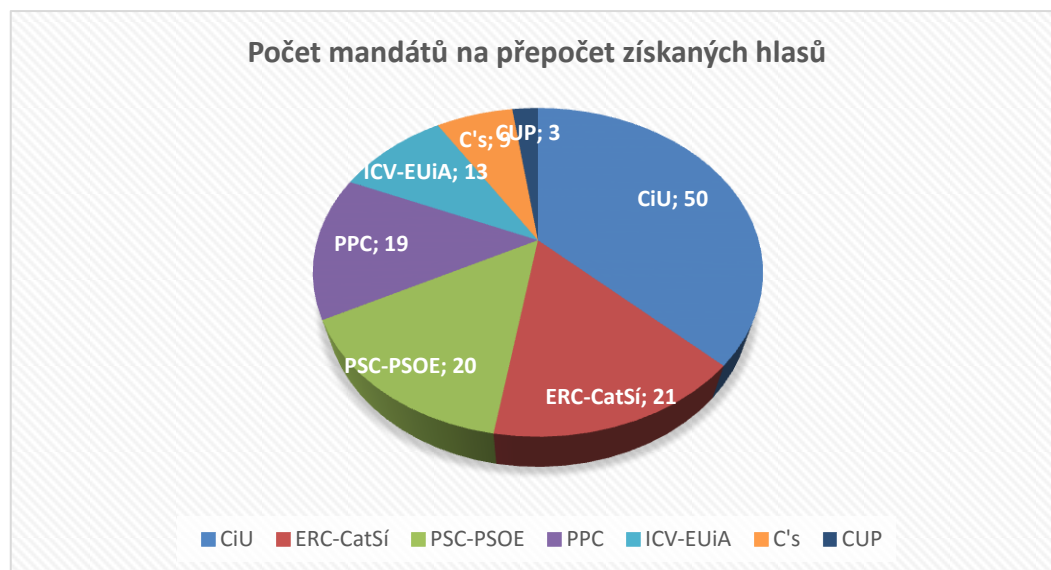
Španělská Ústava z roku 1978, respektive její část VIII „Teritoriální organizace státu“ a Autonomní statut z roku 2006, definuje rozsah pravomocí v autonomní provincii Katalánsko. Ta je vykonávána prostřednictvím Katalánské vlády (Generalitat de Catalunya). Nejdůležitějšími institucemi vlády je exekutivní rada, prezident Katalánska a parlament, který je z právního hlediska nejvýznamnější. Pod vládu také spadají administrativně-správní orgány katalánské autonomní oblasti. Katalánsko má svůj Nejvyšší soud (Tribunal Superior de Justicia de Catalunya), nicméně jurisdikci nad

katalánským autonomním společenstvím vykonává Nejvyšší soud Španělského království (Tribunal Constitucional).

Katalánský parlament má 135 křesel. Členové jsou voleni dle principu poměrného zastoupení ve čtyřech volebních obvodech, které odpovídají čtyřem katalánským provinciím, a to za použití d'Hondtovy metody a uzavřených kandidátních listin. Katalánsko nemá vlastní volební zákon, takže volby jsou prováděny na základě standardních pravidel stanovených ve statutu autonomie a podle španělského obecného volebního zákona (zákon č. 5/1985 o Všeobecném volebním režimu). V důsledku neexistence samostatného volebního zákona je počet zákonodárců volených v jednotlivých provinciích určován prostřednictvím zvláštních zákonů či vyhlášek pro každé volby znovu. V posledních volbách roku 2015 byla křesla rozdělena následovně: Barcelona 85, Girona 17, Lleida 15 a Tarragona 18.

Z hlediska výsledků voleb se pokusíme na následujících řádcích srovnat volby v roce 2012 a 2015. V roce 2012 vyhrála koalice stran Konvergence a jednota (Convergència i Unió neboli CiU), která je postojem ve prospěch nezávislosti Katalánska, a jejím tehdejším lídrem byl dnes už bývalý katalánský prezident Artur Mas. CiU získala celkem 30,7 % volebních hlasů a 50 křesel v parlamentu. Na druhém místě se umístila nezávislost prosazující Republikánská levicová strana Katalánska (Esquerra Republicana de Catalunya neboli ERC-CatSí), již volby přidělily 21 křesel (13,7 % hlasů). Další stranou je pak Strana socialistů Katalánska (Partit dels Socialistes de Catalunya neboli PSC-PSOE), s 20 křesly (14,43 % hlasů). Na čtvrtém místě skončila Lidová strana (Partido Popular de Cataluña neboli PPC), která získala křesel 19 (12,97 % hlasů). Jedná se o odnož celo-španělské lidové konzervativní strany Partido Popular (PPC), která se staví jednoznačně do opozice proti nezávislostním tendencím Katalánska (Idescat 2016). Pátou příčku obsadilo sdružení stran Iniciativa pro zelené Katalánsko a Sjednocená alternativní levice Katalánska (Iniciativa per Catalunya, Esquerra Unida i Alternativa), které dohromady získaly 13 mandátů (9,9 % hlasů). Devět mandátů získala středolevá neonacionalistická strana Občané – Strana občanů (Ciutadans - Partit de la Ciutadania neboli C's) s počtem hlasů 7,57 %. Poslední stranou, která obdržela tři

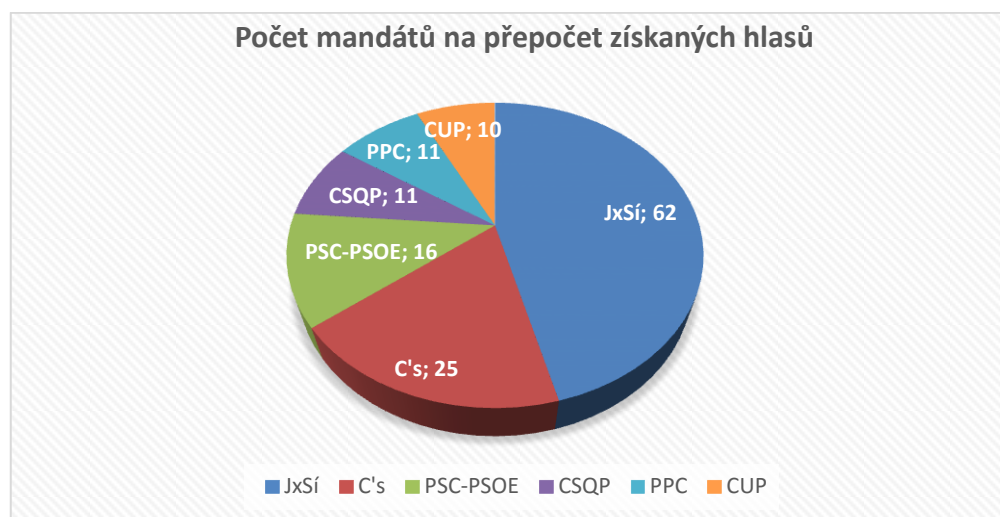
mandáty (3,48 % hlasů) byla levicová strana Kandidátka lidové jednoty (Candidatura d'Unitat Popular neboli CUP).

Příloha č. 5: Výsledky voleb do katalánského parlamentu 2012 (přepočítání na mandáty, zdroj: autor).

Plán uspořádat předčasné volby v roce 2015 byl vyhlášen dne 14. ledna prezidentem Arturem Masem. Po neuskutečnění a španělským ústavním soudem zrušeném referendu o nezávislosti v roce 2014, Mas prohlásil, že volby budou povolenou alternativní formou hlasování o nezávislosti, kde strany za nezávislost Katalánska zařadí do svého programu nezávislost jako hlavní volební manifest. Jednalo se již o třetí regionální volby v Katalánsku za posledních pět let, po volbách v roce 2010 a 2012 a první po 37 letech, ve kterých nefigurovaly strany Demokratická konvergence Katalánska (CDC) a Demokratické unie Katalánska (UDC) na společné koaliční kandidátce minule vítězné strany Konvergence a jednota (CiU). Naopak, nová velká koalice se vytvořila spojením Republikánské levice Katalánska, (Esquerra Republicana de Catalunya), Katalánských demokratů (Demòcrates de Catalunya), Demokratické konvergence Katalánska (Convergència Democràtica de Catalunya) a Levicového hnutí (Moviment d'Esquerrres). Její název Společně pro Ano (Junts pel Sí) odkazuje na společnou snahu dosáhnout nezávislosti.

Výsledky voleb ukazují drtivé vítězství koalice za samostatnost Katalánska, která získala 1 628 714 hlasů, což v konečném důsledku činilo takřka 40 % všech odevzdaných hlasů. Na druhém místě se 17,9 % poměrně překvapivě skončili odpůrci nezávislosti, strana Občané - Strana občanů (C's), jejímž heslem bylo *“Katalánsko je moje vlast, Španělsko moje země a Evropa naše budoucnost”* (*"Catalunya és la meua terra, Espanya el meu país i Europa és el nostre futur"*). Na třetím místě s 12,7 % skončila Strana socialistů Katalánska (Partit dels Socialistes de Catalunya). Dalšími subjekty, které se dostaly do parlamentu, pak byla levicová strana Katalánsko Ano, my Můžeme (Catalunya Sí que es Pot) s 8,9% hlasů, Lidová strana Katalánska (Partit Popular de Catalunya) s 8,4 % hlasů a za samostatnost bojující Kandidátka lidové jednoty (Candidatura d'Unitat Popular) s 8,2% hlasů. Celkově můžeme zhodnotit výsledky jako vítězství myšlenky nezávislosti, když strany prosazující odtržení mají v parlamentě nadpoloviční většinu (Idescat 2016).

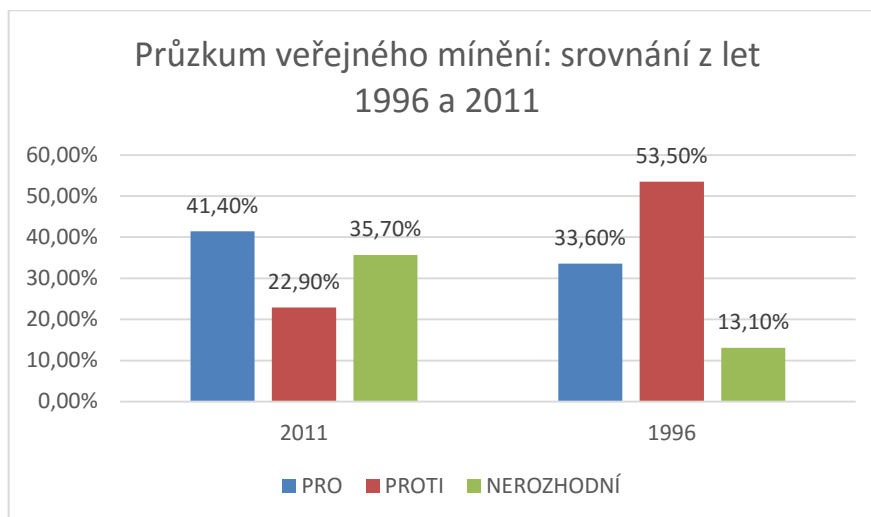

Příloha č. 6: Výsledky voleb do katalánského parlamentu 2015 (přepočítaných hlasů), zdroj: autor.

2.4. Nezávazné referendum 2014 o nezávislosti Katalánska

Před samotným referendem byly pravidelně prováděny výzkumy veřejného mínění. Průzkumy veřejného mínění obecně hrají důležitou roli, při samotném rozhodování voličů. Rok před konáním referenda se průzkumy prováděly každý měsíc a jejich výsledky se nijak zvlášť od sebe nelišily. Je ovšem pozoruhodné porovnat data

z let 1996 a 2011. Tento průzkum byl prováděn pod záštitou Výzkumného centra pro sociologické výzkumy (Centro de Investigaciones Sociológicas) na reprezentativním vzorku katalánské populace. Otázka byla postavena takto: „*Podpoříte nebo odmítnete budoucí nezávislost Katalánska?*“

Příloha č. 7: Průzkum veřejného mínění v roce 1996 a 2011, zdroj: Centro de Investigaciones Sociológicas, 2016.

Výsledky jsou překvapující, zatímco v roce 1996 by hlasovalo v případném referendu proti separaci Katalánska 53,5 % a pro separaci 33,6 %, tak v roce 2011 by proti separaci Katalánska hlasovalo jen 22,9 %, zatímco pro separaci už 41,4 % oslovených respondentů. Naopak počet nerozhodných respondentů narostl v roce 2011 o 20 %. Během 15 let počet příznivců zachování Katalánska jako součást Španělského království klesl na polovinu. Jedno z možných vysvětlení je právě vysoký ekonomický růst v 90. letech a poté hluboká ekonomická recese po roce 2008 (viz podkapitola Socioekonomická charakteristika Katalánska).

Velké množství demonstrantů za samostatnost v národní den Katalánska 11. září 2012 překvapilo politické špičky regionu. Předseda vlády Artur Mas se na danou situaci rozhodl reagovat opatrnými a postupnými krůčky. Nejprve požádal madridskou vládu o zvýšení daňové autonomie, což zamítla. Následně vyhlásil na rok 2012 nové (a předčasné) volby, které měly potvrdit nebo vyvrátit občanský aktiv za nezávislost. Mas a jeho strana *Convergència i Unió* (CiU) volby vyhrála, byla však nucena vytvořit koalici

s druhou Esquerra Republicana de Catalunya. Zvítězily tedy strany, bojující za nezávislost. Z tohoto důvodu vyhlásil předseda autonomní vlády Mas referendum na 9. listopad 2014, i když předpokládal, že vzhledem kolizi s ústavou bude pravděpodobně centrální španělskou vládou prohlášeno za neústavní. Dle Ústavy může vyhlásit referendum o nezávislosti pouze španělská vláda.

Referendum se Katalánců ptalo na tyto dvě otázky:

1) „Chcete, aby se Katalánsko stalo státem?“ Ano nebo ne.

2) „Chcete, aby tento stát byl nezávislý?“ Ano nebo ne.

Podmínky pro hlasování byly následující. Hlasovací právo získali Katalánci, kteří byli starší 16 let. V referendu také mohli hlasovat katalánští občané žijící v zahraničí a to v kancelářích katalánského zastoupení v Berlíně, Bruselu, Londýně, New Yorku, Paříži a Sydney, avšak Katalánci žijící v jiných autonomních společenstvích Španělska hlasovat nemohli. Pokud se podíváme na samotné výsledky referenda, vyzněly naprosto jednoznačně. I když k referendu přišlo jen 33 % oprávněných voličů, což znamená 2 305 290 Katalánců, hlasovalo 80,76 % voličů pro variantu ano - ano, 10,07 % voličů odpovědělo ano - ne a 4,54 % voličů hlasovalo pro ne - ne. Referendum skutečně prohlásila španělská vláda za neústavní, výsledky musíme považovat za reálné vyjádření nálad obyvatelstva. Pokud bychom chtěli okomentovat poměrně nízkou volební účast, můžeme stanovit předpoklad, že Katalánci, kteří nesouhlasí s odtržením, se k volbám spíše nedostavili (Idescat 2016).

CONSULTA SOBRE EL FUTUR POLÍTIC DE CATALUNYA 2014
CONSULTA SOBRE EL FUTURO POLÍTICO DE CATALUÑA 2014

Vol que Catalunya esdevingui un Estat?
¿Quiere que Cataluña sea un Estado?

☐ SÍ ☐ NO

En cas afirmatiu
En caso afirmativo

Vol que aquest Estat sigui independent?
¿Quiere que este Estado sea independiente?

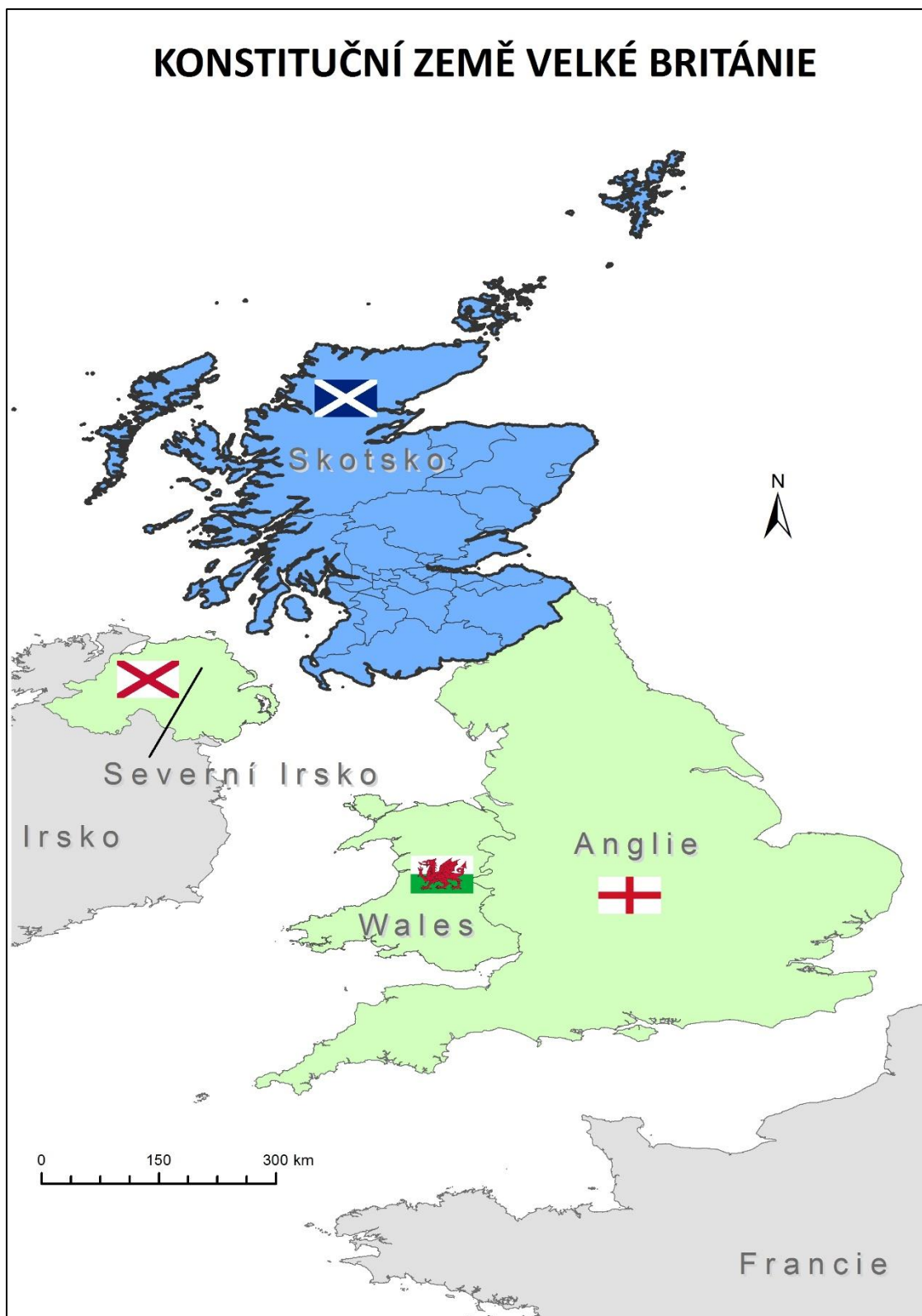
☐ SÍ ☐ NO

Příloha č. 8: Volební lístek pro nezávislé referendum v Katalánsku, zdroj: Google, 2016.

2.5. Stanovisko Evropské unie vůči katalánskému referendu 2014

I když Lisabonská smlouva uznává možnost vystoupení členských států z EU, vůbec neřeší situaci, která by nastala při osamostatnění nějaké části členského státu. Proto by postup zvolený po případném vyhlášení nezávislosti Katalánska představoval precedens. Ovšem postoj Evropské unie k nezávislosti je rozhodně odmítavý, jak se vyjádřil místopředseda Evropské komise Joaquín Almunia v září 2013. Prohlásil, že odtržená část členského státu přestane být členem Evropské unie a navíc vstup nově vzniklého státu do Evropské unie není automatický. Stát musí podstoupit nové přístupové rozhovory a splnit všechny požadavky, které jsou vyžadovány od kandidátské země. Tento proces by se mohl táhnout i několik let. Dále EU nechce zasahovat do vnitřních záležitostí svých členských zemí. Postoj EK je v souladu s mezinárodním právem, podle něhož nově vzniklé státy nedědí automaticky práva a závazky původních státních celků. Dalším důvodem, proč Evropská unie odmítá separaci, je vznik nových států, což by zkomplikovalo uspořádání EU (Dvořáková-Ferrarová 2014).

3. Historie Skotska a změny státoprávního postavení

Příloha č. 9: Konstituční země Velké Británie, zdroj: autor.

Pro pochopení základních kontur anglicko-skotských vztahů je nutné pohlédnout alespoň v náčrtu hluboko do minulosti. Už od dob římského impéria dochází k výpadům skotských kmenů na území dnešní Anglie. Proto ostatně nechal římský císař Hadrián zbudovat na severním konci tehdejší provincie Britannica opevněný val. Toto mohutné stavitelské dílo, dlouhé 117 kilometrů, z hlíny a kamení, bylo vybudováno v roce 128 n. l. Zhruba v 3. století našeho letopočtu, v důsledku ekonomických a politických problémů, ponechává Římská říše celou provincii svému osudu, což vedlo k jejímu úpadku a k asimilaci bývalých římských okupantů s původním obyvatelstvem. Oblast byla navíc v té době ohrožována nejen ze severu ale také z jihu, kde se usazují Germáni (Sasové), kteří od 6. století bývalou provincii plně ovládli a keltsko-římskou kulturu rozvrátili.

První jasnější poznatky o skotském státním zřízení nacházíme v roce 850 n. l., kdy se k moci dostává dynastie Kennethů. Ti své království označují galským slovem Alba, přičemž toto označení můžeme nalézt i v dnešním slovníku skotských vlastenců. Ve stejném období začíná do místní kultury pronikat křesťanství (Samek, 2007).

K zvýšenému napětí dochází po roce 1066, kdy normanský král Vilém I. Dobytel odmítl uznat jižní hranici tehdejšího Skotského království a se svou armádou provedl výpad proti tehdejšímu skotskému králi Malcolmu III. Válečné tažení nebylo příliš úspěšné, sjednocenému Skotsku se podařilo uchovat si na Vilémovi nezávislost a nově vymezená hranice zůstala do dnešní doby prakticky nezměněna.

Situace se opět vyhrocuje ve 12. století, neboť v Anglii probíhá občanská válka, jejíž nerozhodný výsledek využije ve svůj prospěch do té doby příliš nezainteresovaný francouzský rod Anjou, který nastupuje na anglický trůn jako dynastie Plantagenetů. Dosavadní status quo ve vztahu ke Skotskému království narušuje v roce 1272 král Eduard I. zvaný též „Kladivo na Skoty“. Svými válečnými úspěchy si postupně podmaňuje Irsko a velkou část Walesu. Po upevnění moci na těchto územích obrací v roce 1289 svou pozornost na Skotsko (Samek, 2007). Sňatek jeho syna Eduarda s dědičkou Skotského království umožnil proniknout Plantagenetům i do mocenských

struktur této země. Protože Markéta nečekaně umírá bez potomstva, dochází v zemi k bezvládí. Toho Eduard I. obratně využívá a nechává se skotskou šlechtou dočasně jmenovat svrchovaným pánem Skotského království, do doby než bude vybrán a zvolen nový král. Tím se roku 1292 stává Jan Balliol, zvaný Skotský, který je de facto Eduardovým vazalem. Nespokojení Skotové v roce 1295 uzavírají spojení s Francií a vyhlašují Anglii válku. Silné Eduardovo vojsko překračuje anglicko-skotskou hranici a obléhá první velké město Berwick. Město odmítá kapitulovat, proto jej Angličané násilně dobývají a jeho populaci čítající až 60 000 obyvatel zmasakrují. Tento masakr upevnil skotské odhodlání pokračovat v boji. Situace graduje v bitvě u Dunbaru, kde jsou však Skotové na hlavu poraženi a Eduardovi se tím otevře volná cesta na hlavní město Edinburg, který následně dobývá. Krále Jan je uvězněn a Eduard také získává symbol Skotska, kámen ze Scoune („kámen osudu“). Skotsko prohlašuje za anglickou provincii (Samek, 2007). Eduardova agresivní politika a skotský odpor ve vzájemné válce započali období vzájemné nevraživosti mezi oběma zeměmi, která se táhla až do 16. století a upevnila tak skotskou orientaci na Francii. Symbolem odporu proti anglické útlaku se stala vzpoura vedená skotským statkářem Williamem Wallacem, který dokázal z prostých obyvatel sestavit armádu, která porazila anglické vojsko v bitvě u Stirling Bridge. Tímto činem si vysloužil přezdívku ochránce Skotska. Úspěch povstání však neměl dlouhého trvání. Pouhý rok po slavném vítězství je Wallace poražen v bitvě u Falkirku a je donucen stáhnout se do ilegality. Zradou vlastních lidí je však vydán na pospas anglickému králi, který ho nechá v roce 1305 popravit (Samek, 2007). Tím končí nejslavnější vystoupení Skotů proti Angličanům v období vrcholného středověku.

V polovině 14. století vypuká Stoletá válka, ve které se Skotové postavili na stranu Francouzů proti Angličanům v tzv. Auld alianci⁴³. Až ukončení Stoleté války (1337-1453) a nástup dynastie Yorků k moci znamenalo oteplení dosavadních vztahů,

⁴³ „Auld Alliance“, trvající od roku 1295 do roku 1560, měla kromě vojenského a diplomatického potenciálu také v mnoha směrech vliv na skotské obyvatelstvo – včetně architektury, práva, kultury a kuchyně. Zajímavostí je, že část skotské inteligence byla vzdělávána na francouzských univerzitách. Důležitost tohoto partnerství podtrhl v roce 1942 při návštěvě Edinburgu francouzský vůdce generál Charles de Gaulle, který prohlásil, že přátelství mezi Skoty a Francouzi je nejstarší na celém světě.

které vyvrcholilo v roce 1502 podepsáním “Věčného míru” mezi Jakubem IV. Stuartem a Jindřichem VII. Yorkem. Jako důkaz nového přátelství se zároveň Jakub oženil s dcerou Jindřicha, což dnešní optikou můžeme považovat za jakýsi náznak budoucí personální unie. Jak bylo v té době zvykem, nic netrvalo věčně, a to ani “Věčný mír”. Jakub a jeho mocenské ambice poškodily křehký mír a znovu podpořil Francouze v boji proti Angličanům. Po zdrcující porážce v bitvě u Flodden Field (1513) byly Skotové opět poraženi a na dlouho dobu byly jejich snahy o autonomii zcela potlačeny (Gray, 1997).

Již zmíněný sňatek Jakuba IV. s dcerou Jindřicha VII. ovlivnil politické dějiny na dalších desítky let dopředu. V roce 1558 nastupuje na anglický trůn Alžběta I., po otci Jindřichu VIII. protestantka. Její hlavní sokyní se stává Marie I. Stuartovna, skotská královna, bigotní katolička, po rodové linii dědička anglického trůnu (vnučka Jakuba IV. i Jindřicha VII.) a navíc manželka francouzského krále Františka II. Spory těchto dvou žen spolu s dalším intrikařením šlechty v obou královstvích vedly až k zavraždění Marie, Alžbětou. Na Skotský trůn nastupuje Jakub VI., který po smrti bezdětné Alžběty I. získává i anglickou korunu a skotská dynastie tak ovládá celý britský ostrov. Pro rod Stuartovců nebyla vláda v 17. století nad oběma zeměmi jednoduchá. Dochází k třem občanským válkám a i celý evropský prostor vykazuje značnou geopolitickou nestabilitu (třicetiletá válka). Závažná situace ve společnosti vedla k svržení monarchie a vzniku republiky v čele s Oliverem Cromwellem (1649-1658), přičemž nová republika (Commonwealth of England) neuznávala skotskou svrchovanost (Gray, 1997). Důsledkem bylo podrobení Skotska Anglií na celé jedno desetiletí. Po smrti poslední Stuartovny Anny v roce 1700 byly v zemi obavy s návratu katolicismu, proto byl trůn potvrzen Hannoverské dynastii, konkrétně Žofii a jejím potomků. Zákon o sjednocení z roku 1707 potvrdil nástupnictví nové dynastie, zrušil anglický i skotský parlament a ustanovil parlament britský.⁴⁴ Skotsko v Dolní sněmovně obdrželo 45 křesel a vyslalo své zástupce do Sněmovny lordů. Skotská církev a skotské právo si zachovaly svou samostatnost. Ač poměrně značná část skotské veřejnosti s britskou unií nesouhlasila,

⁴⁴ Název Velká Británie, tedy spojení Anglie, Skotska a Walesu, byl úředně poprvé použit v roce 1707, přesto se již poměrně dlouhodobě užíval neoficiálně, jelikož Jakub VI. Stuart (I. Anglický) se tituloval jako „král Velké Británie, Francie a Anglie“. Slovo Británie pochází z římského názvu provincie Britannia.

ekonomické důvody nakonec převážily nad národnostními. Část skotských elit vycítila příležitost participovat na anglickém ekonomickém úspěchu, zejména na jeho zámořském obchodu. Nutno si uvědomit, že se od 18. století stává z Velké Británie světová velmoc, která ovládá světový oceán a impérium zahrnuje takřka polovinu souše (Gray, 1997).

3.1. Vývoj místního separatismu ve 20. století

Na počátku 20. století se ve všech částech Velké Británie prosazuje myšlenka tzv. Home Rule, tj. regionální vlády. Jedná se o snahu vytvořit konstituční monarchii s prvky federalismu, která nabírá intenzitu hlavně v období těsně před První světovou válkou. Prvním úspěchem této politiky byl vznik irského dvoukomorového regionálního parlamentu v roce 1914. Z důvodu světové války byl však tento proces pozastaven a k jeho znovunastartování došlo až po skončení válečných operací. Vrcholem celé myšlenky bylo oddělení větší části irského ostrova od Velké Británie a vznik svobodného státu Irsko v roce 1921. Bohužel, ke smůle Skotska, znamenalo vyřešení irského problému pro britskou vládu dostatečný úspěch, a proto od další podpory decentralizace v ostatních částech státu rezignovala. Zejména důsledky první světové války poznamenaly složení skotského obyvatelstva, padlo velké množství mladých mužů. Poválečná krize silně zasáhla skotský průmysl, koncentrující se okolo velkých měst. Množství stávek a hladových bouří v okolí města Glasgow vedly k řešení situace vysláním armády.

Růst nacionálně-osvobozeneckého hnutí v meziválečném období, aktivující se především v zámořských koloniích (např. Indie), obnovil i v důsledku hospodářské krize 30. let snahu Skotska o autonomní uspořádání. Britská vláda prosazuje politiku drobných ústupků, a tak je v roce 1926 zřízen úřad Secretary of State for Scotland v Edinburghu (Gray, 1997). Sekretář pro Skotsko byl de facto plnoprávný člen britské vlády. V roce 1934 vzniká Skotská národní strana (pravicově orientovaná), jejímž hlavním bodem bylo dosažení samostatnosti. I když se národní strana snažila o absolutní samostatnost, podporou tzv. Home Rule zákonů, které by Skotsku zaručili autonomii, tj. chtěla dosáhnout samostatnosti postupnými kroky. I přes poměrně

umírněnou rétoriku se straně v žádných předválečných volbách nepodařilo dostat své zástupce do britského parlamentu (volební výsledky se pohybovaly okolo 1 % hlasů).

3.2. Geografická charakteristika

Skotsko je jednou ze čtyř zemí konstituční monarchie Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, která se nachází v severní části ostrova Velká Británie. Z geografického hlediska má území dnešního Skotska jedinou suchozemskou hranici s Anglií (96 km), na východě je Skotsko ohraničeno Severním mořem, na severu a západě Atlantským oceánem a na jihozápadě Severním průlivem a Irským mořem. Mimo pevninu se Skotsko rozkládá na více než 790 ostrovech, z nichž největší jsou Orkneje, Shetlandy a Hebridy. Skotská vysočina (Highlands) s nejvyšší horou Spojeného království Ben Nevis (1344 m nad mořem) leží v severní a severozápadní části Skotska, přičemž tvoří typickou geografickou dominantu celého Skotska. Na tomto území se také nachází mnoho horských údolí a jezer⁴⁵. S celkovou rozlohou 78 772 km² je Skotsko o polovinu menší než Anglie. Počet obyvatel je 5 347 600 (2014) ve srovnání s Anglií (53,5 milionů) se jedná desetkrát menší počet. Přes 88 % obyvatel je tvořeno Skoty. Úředními jazyky jsou angličtina, skotština a skotská gaelština⁴⁶ (Eurostat, 2016). Hlavní město je Edinburgh, které je druhé největší město Skotska. Edinburgh patří mezi největší evropské finanční centrum. Vlivem osvícenství v 18. století se z města stala obchodní, intelektuální a průmyslová základna Evropy.

3.3. Socioekonomická charakteristika Skotska

Již 300 let je Skotsko integrální součástí Velké Británie. Skotské hospodářství je úzce provázáno s hospodářstvím Spojeného království a má plný přístup na rozsáhlý

⁴⁵ Jezero Loch Ness (skotskou gaelštinou Loch Nis, přčemž Loch znamená jezero) je se svou délkou 34 km, šířkou 1,5 km a plochou 56,6 km² druhé největší jezero ve Skotsku. Nachází se v ledovcově-tektonické dolině Great Glen a jeho hloubka dosahuje 320 metrů. Jezero Loch Ness je po celém světě známo díky svému údajnému obyvateli, nejznámějšímu kryptozoologickému zjevení, tzv. „Lochnesské příšeře“ (Wikipedia, 2016). To je také jeden z důvodů, proč je jezero každoročně navštíveno houfy turistů.

⁴⁶ Skotská gaelština (gaelsky Gàidhlig, anglicky Gaelic) je goidelský jazyk keltské větve indoevropské jazykové rodiny. Je příbuzná irštině a manštině. Tento jazyk se aktivně používá v oblasti severozápadního pobřeží Skotska, na souostroví Hebridy a také v kanadském Novém Skotsku. Počet mluvčích je 62 tisíc (Wikipedia, 2016).

diverzifikovaný trh, který je velice atraktivní pro zahraniční investory. Jednotný trh umožňuje volný pohyb pracovních sil, zboží, služeb a kapitálu. Platí zde jednotná sazba zdanění a regulační aparát je tvořen národním orgány Velké Británie. Tato provázaná struktura trhu a jednotný kontrolní mechanismus je klíčový pro vývoj skotského hospodářství. Ve světovém žebříčku zaujímá skotská ekonomika 43 příčku s nominální hodnotou HDP 240,976 miliard dolarů pro rok 2015. Ve Spojeném království má Skotsko druhou nejsilnější ekonomiku (první příčku zaujímá Anglie) a ve srovnání se státy EU řadíme Skotsko na dvanáctou příčku. Mezi hlavní obchodní partnery patří Spojené království, státy EU a Spojené státy americké. V průmyslové éře bylo skotské hospodářství založeno na textilním a zpracovatelském průmyslu, které utvořilo základ dnešní hospodářské struktury Skotska. Páteř skotského hospodářství tvoří těžební průmysl⁴⁷, cestovní ruch, rybolov⁴⁸, finančnictví, strojírenský, výrobní a počítačový průmysl. Mezi hlavní vývozní artikl patří whisky⁴⁹, textilie (pleteniny a tvídy) proudové motory, autobusy, lodě a elektronika⁵⁰. Skotska vláda má také ambiciózní cíl v oblasti energetiky. Obnovitelné zdroje⁵¹ se na výrobě elektrické energie podílejí z více než třetiny. Do roku 2020 chce Skotsko vyrábět energii pouze z obnovitelných zdrojů (Wikipedia, 2016).

⁴⁷ Podle geografického členění náleží Skotsku 90 % ropných polí v Severním moři. V roce 2011 příjmy z prodeje ropy tvořili až pětinu skotského příjmu, což představovalo pouze 2 % celkových příjmů Spojeného království. V těžebním sektoru pracuje zhruba 6 % práce schopné populace (Government of the United Kingdom, 2013).

⁴⁸ Moře v okolí Skotska patří mezi nejbohatší vody v Evropě. Skotsko se podílí na rybolovu celého království zhruba ze šedesáti procent. V roce 2011 dosahovala celková hodnota vylovených ryb a koryšů přes půl miliardy liber, a byla tak nejvyšší za více než dekádu. Počet rybářů však poklesl na hodnoty nejnižší za období deseti let. Celkový počet lidí pracujících v oblasti rybolovu klesl o 43 procent.

⁴⁹ Prodej whisky každoročně přispívá skotské ekonomice 800 milionů liber, v odvětví pracuje čtyřicet tisíc lidí.

⁵⁰ V roce 2014 představoval skotský export 75,4 miliard liber (z toho 64 % do Spojeného království) (Government of the United Kingdom, 2013).

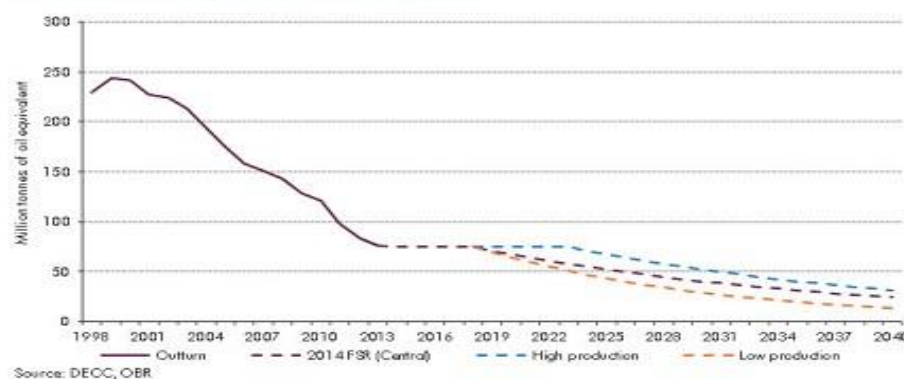
⁵¹ Ve Skotsku se v současnosti nachází čtvrtina evropských slapových a mořských větrných elektráren.

Tabulka č. 3: Srovnání makroekonomických údajů Skotska a Spojeného království (zdroj: Macroeconomic Framework, 2013).

	Skotsko	Spojené království
Populace (v miliónech)	5,3	63,2
HDP/cap. PPP (US\$)	34 184	35 715
HDP/cap. PPP včetně příjmů z ropy na základě geografického rozdělení	41 189	35 715
Růst HDP (1998-2011)	1,8 %	2 %
Čistá rozpočtová bilance (% z HDP)	-7,4%	-9,2 %
Nezaměstnanost (%)	7,8 %	7,7 %

V tabulce číslo tři jsou srovnávané hlavní makroekonomické ukazatele pro Skotsko a Spojené království pro rok 2011. Míra nezaměstnanosti a růst HDP se ve Skotsku a Spojeném království zásadně neliší, a to právě kvůli provázanosti obou ekonomik. Naopak je tomu u ukazatele hrubého domácího produktu navýšeného o příjem z ropy na základě geografického dělení, podle kterého by 90 % ropných nalezišť připadlo Skotsku a 10 % Spojenému království. Došlo by k navýšení parity kupní síly z 34 189 tisíc dolarů na 41 189 tisíc dolarů. Jedná se o 18% růst HDP/PPP. Podle oficiální analýzy vydané skotskou vládou, by Skotsko zaujalo 6. příčku z celkového počtu 34 zemí OECD. Musíme ovšem také brát v potaz volatilitu ceny ropy. Příjem z ropy může kolísat⁵² a jeho budoucí kalkulace je značně problematičtější (Government of the United Kingdom, 2013).

Chart 4.7: Production scenario assumptions

Příloha č. 10: Předpokládaný scénář vývoje těžby ropy (v mil. tunách) v Severním moři, zdroj: Office for Budget Responsibility, 2016.

⁵² Například v roce 2008 během šesti měsíců spadla cena severomořské ropy Brent z 67 liber na 27 liber, v absolutních číslech se jednalo o pokles příjmů ze 13 miliard liber v roce 2009 na 6,5 miliard liber v roce 2010 (Government of the United Kingdom, 2013).

3.4. Politický systém Skotska a skotské politické strany

Na následujících řádcích se pokusíme o krátkou analýzu struktury politického systému Skotska, přičemž se zaměříme zejména na autonomní orgány a jejich pravomoce.

Skotský parlament tradicí navazuje na svého předchůdce, tzv. zemské stavy, které byly zákonodárným sborem nezávislého Skotského království, a jejichž existenci datujeme od počátku 13. století až do roku 1707, kdy se samostatné Skotské království na základě prováděcích zákonů, přijatých parlamenty obou státních celků, sloučilo s Anglickým královstvím za vzniku Království Velké Británie. Logickým důsledkem sloučení bylo vytvoření jednotného parlamentu Velké Británie a zánik obou původních parlamentů. V dnešní době je skotský parlament autonomní zákonodárný sbor Skotska, sídlící v hlavním městě Edinburghu. Je jednokomorový a má 129 poslanců, kteří jsou voleni na čtyřleté období. Poslední volby proběhly právě v dnech ukončování této diplomové práce, tj. 5. května 2016. Parlament byl ustanoven zákonem z roku 1998 (tzv. Scotland Act) po úspěšném referendu z roku předchozího. Zákon specifikoval pravomoci, které zůstaly v náplni britského parlamentu, a ostatní oblasti ponechal ve správě skotskému parlamentu, čímž provedl decentralizaci určitých oblastí moci zákonodárné v rámci UK. Určitou pojistkou je právo britského parlamentu omezit nebo rozšířit pravomoci autonomního skotského parlamentu.

Mezi okruh témat, spravovaných skotským parlamentem, patří především: vzdělání, zdravotnictví, ekonomická podpora rozvoje oblastí, doprava, ochrana životního prostředí, zemědělství a rybářství, požární ochrana a bezpečnostní sbory (policie), místní samospráva, kultura a sport nebo turistika. V těchto decentralizovaných sektorech může Skotský parlament vydávat zákony. Mezi další pravomoci náleží hlavně částečné korekce metodiky výběru daně z příjmu a požadování zodpovědnosti z činnosti skotské vlády. Nyní se podíváme na druhou stranu mince, tj. na vybrané oblasti, ve kterých naopak nemůže skotský parlament uplatňovat žádné pravomoci. Ty jsou vyjmenovány ve zmiňovaném zákoně z roku 1998. Zahrnují například státní správu, ústavní právo, obranu země a ochranu hranic,

zahraniční politiku, zaměstnanost, politiku v oblasti léčiv, vysílací práva, záležitosti energií, politiku provádění interrupcí, bezpečnostní standardy v dopravě, hazardní hry, sociální zabezpečení a stabilitu fiskálního, ekonomického a měnového systému.

Druhou významnou státní institucí je skotská vláda. Ta je odpovědná za všechny otázky, které nejsou výslovně vyhrazeny britskému parlamentu ve Westminsteru, dle článku 5 zákona o Skotsku z roku 1998. Mezi tyto záležitosti patří: zdravotnictví, školství, soudnictví a bezpečnostní složky, problematika venkova, hospodářský rozvoj a doprava. Skotská vláda má také správní odpovědnost za ty záležitosti, jichž není potřeba řešit zákonodárnou cestou. V čele vlády stojí premiér, který je jmenován královnou na doporučení skotského parlamentu. Ministerský předseda je nápomocen při práci jednotlivým vládním ministrům s jejich portfolií. Ministři jsou pak jmenováni na návrh premiéra za souhlasu parlamentu. Vládu Skotska tvoří premiér, ministři, státní tajemníci a představitelé skotské justice (např. generální prokurátor). V současnosti má skotská vláda 17 členů a v jejím čele stojí Nicola Sturgeon.

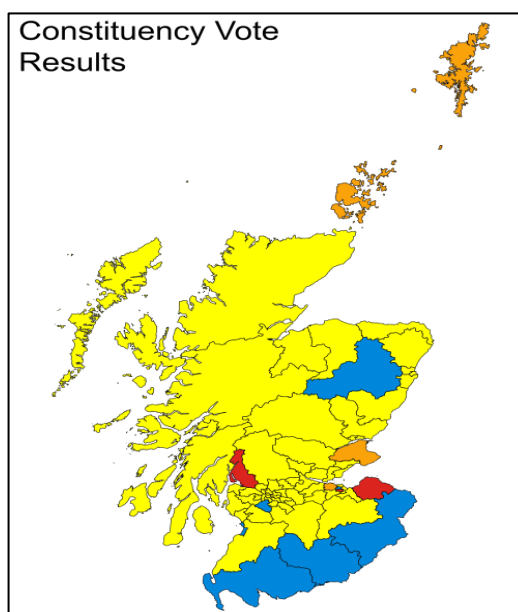
Dalším orgánem je tzv. Skotský úřad v Londýně. Úřad je zodpovědný za reprezentaci Skotska a podporu skotských záležitostí v britské vládě. Usnadňuje styk mezi vládou Spojeného království a skotské vlády v Edinburghu a podáváním některých vyhrazených vlády týkající se Skotska. V čele stojí ministr pro Skotsko, t.č. David Mundell. Funkce státního tajemníka pro Skotsko existuje již od roku 1885, přičemž prošla různými proměnami až k současnému plnohodnotnému ministrovi.

3.4.1. Skotská národní strana

Tato politická strana má dlouhou tradici, sahající až do roku 1934, kdy vznikla sloučením Národní strany Skotska a Skotské strany s Robertem Bontine-Cunningham-Grahamem jako prvním předsedou. Profesor Douglas Young, který byl vůdce Skotské národní strany od roku 1942 do roku 1945, vedl v tomto období kampaň za skotské práva, byl však veřejným míněním odmítnut a jeho činnost byla v tisku i politických kruzích brána jako snaha o oslabení britského válečného úsilí proti hitlerovskému Německu. Nejvýraznějšího úspěchu dosáhla SNS ve všeobecných volbách v říjnu 1974 při zisku téměř jedné třetiny všech hlasů ve Skotsku a vstupu 11 poslanců do britského

parlamentu. Tento úspěch nebyl překonán až do všeobecných voleb v roce 2015. Nicméně nemůžeme považovat rok 1974 za počátek trvalého posilování volebního zisku, jelikož strana zažila velký pokles v podpoře v roce 1979, následovaný dalším poklesem u voleb 1983.

Současný program strany se orientuje především na sociální a ekonomické zájmy Skotů, pro zajímavost lze uvést, že zastává poměrně feministické postoje. Skotská národní strana (SNS) je proti obnovení odpališť jaderných zbraní Trident⁵³ na území státu a hájí poskytování bezplatného vysokoškolského vzdělání ve Skotsku. Skotská národní strana je také stranou proevropskou, která si přeje, aby nezávislé Skotsko bylo přijato za člena Evropské unie. Po neúspěšném referendu za osamostatnění 2014 rezignoval dlouholetý předseda Alex Salmond a současnou předsedkyní strany je skotská premiérka Nicola Sturgeon. Ve volbách v květnu 2016 získala strana 46,5 % hlasů a 63 poslaneckých mandátů, přičemž chce sestavit menšinovou vládu.

Příloha č. 11: Volební výsledky z roku 2016 – SNS (žlutá), zdroj: Wikipedia, 2016.

⁵³ Britské jaderné rakety Trident, které jsou umístěné na skotské základně Clyde, stojí britskou vládu ročně přes 2,5 miliardy liber, což představuje 5 % celkových nákladů na armádu. V případě nezávislosti Skotska SNS slibuje odstranění těchto raket do roku 2020. Podle ekonomické studie, kterou si nechala zpracovat britská vláda, by přemístění a s tím spojená investice na výstavbu adekvátní základny vyšla na nejméně 3,5 miliardy liber.

3.4.2. Skotská labouristická strana

Labouristická strana Skotska (anglicky The Scottish Labour Party) je odnoží tradiční středolevé politické strany v rámci celé Británie. Strana dlouhá léta vedla kampaň za vytvoření skotského parlamentu a přenesení některých pravomocí z Londýna do Edinburghu. Jako součást své politiky také propagovala kampaň "Yes-Yes" v hlasování v referendu v roce 1997. Labour party vyhrála ve Skotsku v každých britských všeobecných volbách od roku 1964 až do roku 2015, kdy ztratila pozice po mimořádném úspěchu Skotské národní strany. Strana vyhrála také každé volby do Evropského parlamentu od roku 1979 do porážky od SNS v roce 2009, a také první dvě volby do skotského parlamentu v letech 1999 až 2003. Po těchto dvou volbách vstoupila do koalice se skotskými liberálními demokraty, kde měla většinu. Ve skotských volbách roku 2007 se Labouristická strana stala druhou nejsilnější stranou, s nepatrně nižším podílem hlasů a o jedním menším počtem míst v parlamentě než Skotská národní strana, která následně utvořila menšinovou vládu. Labouristé zůstali druhou největší stranou i po volbách v roce 2011. V drtivé porážce v britských všeobecných volbách v roce 2015 byl jejich zisk snížen na jediného člena britského parlamentu a strana tak ztrácí 40 z původních 41 míst na úkor SNS, což znamenalo, že strana poprvé neobdržela největší počet křesel v britském parlamentu za Skotsko od roku 1959. Ve volbách v roce 2016 do skotského parlamentu, labouristé obdrželi 22,6 % a ztratili 13 ze svých 37 křesel a stali se až třetí největší stranou. Předsedkyní strany je Kezia Dugdale.

3.4.3. Skotská konzervativní a unionistická strana

Skotské konzervativní a unionistická strana (anglicky Scottish Conservative and Unionist Party), (neformálně skotští konzervativci), je podobně jako Labouristická strana Skotska odnoží celobritské Konzervativní strany, Sama sebe se popisuje jako středo-pravá politická strana. V současnosti je druhou největší stranou ve skotském parlamentu a silnou pozici má i na úrovni skotské místní samosprávy. Moderní skotská Konzervativní strana byla založena v roce 1965 sloučením Unionistické strany do Konzervativní strany Anglie a Walesu. Unionistická strana vznikla v roce 1912

sloučením konzervativců a liberálních unionistů, a existovala jako dominantní síla ve skotské politice od roku 1930 do konce 50. let. Jejich předseda Andrew Bonar Law, člen parlamentu zvolený za volební obvod Glasgow Central, se stal vůdcem konzervativní strany a meziválečným premiérem.

V roce 2011 ve skotských parlamentních volbách vedla strana kampaň pod heslem "Zdravý rozum pro Skotsko" a mimo jiné nastínila požadavek na opětovné zavedení univerzitního školného a poplatků, dále přijetí 1000 nových policistů, čtyři roky zmrazení daní a zvýšení státního příspěvku pro města a obce. Naděje, vkládané do příznivého výsledku se nakonec ukázali jako liché a strana získala jen 13,9 % a 15 křesel. Konzervativci si však mohli vzít ponaučení s vědomím, že jejich ztráty byly nepatrné ve srovnání s těmi, které utrpěli labouristé a liberální demokraté. Nicméně předsedkyně Annabel Goldie oznámila rezignaci krátce po samotných volbách.

V květnu roku 2016 strana ve skotských parlamentních volbách dokázala zdvojnásobit svou podporu na 22 % a 31 křesel, což z ní udělalo hlavní opoziční parlamentní stranu. Nejvyšší zisky dosáhli ve volebních obvodech Ayr, Ettrick, Roxburgh a Berwickshire a Galloway a západní Dumfries (tyto obvody jsou na skotsko-anglické hranici) silné vytváření zisků zaznamenáváme také v obvodu Edinburgh Central, kde kandidovala současná předsedkyně Ruth Davidson.

3.4.4. Skotská liberální strana

Podobně jako labouristé a konzervativci, i liberálové jsou součástí celobritské politické strany, avšak oproti dvěma jmenovaným uskupením mají výrazně větší autonomii. Podle stranického programu strana věří v "spravedlivou, svobodnou a otevřenou společnost, ve kterém nikdo nebude žít zotročen, v chudobě, ignoraci nebo konformitě". Tradičně zastávají důraz na osobní svobodu jedince, toleranci sociální rozmanitosti, decentralizaci politické moci, včetně poměrného zastoupení ve volbách, internacionalismus a větší angažovanost Skotska v Evropské unii, ve které vidí záruku pro fungující Evropu. Ve volbách v roce 2007 liberální demokraté vedli intenzivní kampaň za reformu veřejných služeb, místních daní a více pravomocí pro skotský parlament v rámci federální Británie. Preference strany se však permanentně snižují.

Zatímco v roce 2007 obdržela 13 % a 16 křesel, v roce 2011 to již bylo jen 8 % a 5 křesel, v roce 2016 pak 7,8 % a stejný počet křesel jako minule. Předsedou strany je Willie Rennie.

3.5. Referendum 2014 o nezávislosti Skotska

V Předvolební kampani se v politickém boji utkaly proti sobě dva velké tábory, ke kterým se registrovaly politické strany, jednotlivci i společnosti. Kampaň „YES, Scotland“ vedl Alex Salmond, který na podporu své argumentace představil plán s názvem (Budoucnost Skotska: Váš průvodce po nezávislém Skotsku, anglicky Scotland's Future: Your Guide to an Independent Scotland) tento šest seti stránkový dokument dopodrobna vysvětluje argumenty na podporu vystoupení Skotska ze Spojeného království. Například se jedná o oblast ekonomickou (daně, sociální systém, energetickou (ropné naleziště, obnovitelné zdroje) a bezpečnostní (jaderné odzbrojení). V kampani druhé strany BETTER TOGETHER (Lepší společně) se sjednotily tři hlavní britské strany – konzervativci, labouristé a liberálové. Jejich hlavním představitelem je labouristický politik Alistair Darling. Kampaň poukazovala hlavně na negativní důsledky rozdělení, zejména na tvrzení, že nezávislé Skotsko nebude tak ekonomicky stabilní jako ve spojení s Velkou Británií. Nezávislost by pro Skotsko představovalo velké finanční riziko a ztrátu finanční jistoty, které nyní má ve spojení s Velkou Británií. Dalším argumentem zastánců setrvání Skotska v unii je členství, respektive nečlenství v mezinárodních organizacích (EU, NATO). To by mělo negativní dopady například na financování armády. Kvůli geografickým a tržním faktorům by Skotská ekonomika nevyhnutelně zůstala vklíněna do ekonomiky Velké Británie. Také skotský energetický sektor, by se ocitl ve vážných problémech, jelikož je závislý na britských dotacích.

Dne 15. října 2012 byla podepsána dohoda (Edinburgh Agreement) mezi vládou Spojeného království a Skotskem, která vytvořila právní rámec pro uskutečnění referenda o skotské nezávislosti. Tato dohoda byla schválena skotským i britským parlamentem a umožnila tak skotské vládě, potažmo skotským úřadům referendum uskutečnit. Na základě těchto bilaterálních dohod se Referendum o nezávislosti Skotska uskutečnilo 18. září 2014. Za hlavního strůjce referenda a propagátora myšlenek skotské

separace považujeme Skotskou národní stranu s jejím tehdejšími předsedou Alexem Salmondem, kterému předcházelo zdlouhavé vyjednávání s předsedou vlády Davidem Cameronem. Cílem referenda bylo rozhodnutí, jestli se má Skotsko odtrhnout od Spojeného království a stát se samostatným státem. Voliči odpovídali na otázku ve znění: Should Scotland be an independent country?“ („Má být Skotsko nezávislou zemí?“). Voliči si mohli vybrat mezi odpovědi „Yes“ („ano“) a odpovědi „No“ („ne“). Původním návrh Davida Camerona ovšem počítal s třetí možností odpovědi a to možnost úplné skotské autonomie v rámci Velké Británie, nicméně tento návrh nebyl nakonec schválen. Referendum o Skotské nezávislosti dopadlo následovně: 55,3 % voličů se vyslovilo pro setrvání ve Spojeném království, zatímco pro nezávislost jich hlasovalo 44,7 %. Volební účast překonala hranici 84,6 %. Tabulka číslo čtyři prezentuje kompletní výsledky referenda.

Tabulka č. 4: Volební výsledky Referenda o Skotské nezávislosti, zdroj: The Electoral Commision, 2014)

Celkem hlasovalo:	3 623 344 oprávněných voličů
Celkový počet registrovaných voličů:	4 283 938
Voliči, kteří hlasovali pro:	1 617 989 (44,65 % z celkového počtu všech oprávněných voličů)
Voliči, kteří hlasovali proti:	2 001 926 (55,25 % z celkového počtu všech oprávněných voličů)
Počet registrovaných voličů ve věku šestnácti a sedmnácti let:	109 593
Počet neplatných volebních lístků:	3 429 (což představuje 0,1 % z celkového počtu oprávněných volebních lístků)
Počet volebních příruček doručených do skotských domácností:	2,5 miliónů

3.6. Stanovisko Evropské unie vůči skotskému referendu 2014

Jak již bylo řečeno v druhé kapitole, Evropská unie nechce zasahovat do vnitřních záležitostí svých členských zemí. Postoj Evropské komise je v souladu s mezinárodním právem, podle něhož nově vzniklé státy nedědí automaticky práva a závazky původních státních celků. Dalším důvodem, proč Evropská unie odmítá separaci, je vznik nových států, což by zkomplikovalo uspořádání EU. Pro nově vzniklé nezávislé Skotsko by to znamenalo znovu zažádat o členství v EU. I nadále by Velká Británie měla skotský hlas při jednáních například o zemědělské politice či rybolovu, témat, které se Skotska bezprostředně týkají. Skotsko by bylo odsunuto na „vedlejší kolej“ a mělo by jen malou šanci vyjednat podobné podmínky jako Velká Británie (například výjimek z unijních pravidel jako je společná měna či Schengenský prostor). Navíc by skotské členství v Evropské unii muselo schválit všech dvacet osm členských zemí, což by se kvůli odmítavému postoji některých zemí (například Španělska) nemuselo uskutečnit.

Skotsko by Evropské unii muselo odvádět příspěvky tak, jak to dělají jiné členské země, a tento příspěvek by se týkal i samotné Velké Británie. Nechoázelo by ke sdílení příspěvku mezi unijními státy VB jako je tomu v současnosti. Podle ekonomických prognóz, by Skotsko během následujících sedmi let na strukturálních fondech získalo o 228 milionů euro méně než v současnosti. Navíc by do unijní kasy muselo zaplatit více, než kdyby zůstalo členem Velké Británie (zhruba o 750 až 1470 liber v poměru na domácnost). Je tak velice pravděpodobné, že by nezávislé Skotsko muselo zvýšit daňové zatížení svých obyvatel.

4. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo srovnání aktuálních separatistických hnutí ve Skotsku a Katalánsku (zejména s ohledem na výsledky uskutečněných referend), dále posouzení jejich perspektiv a možného budoucího vývoje na základě předem stanovených hypotéz.

Vyhlášení referend, uskutečněných v roce 2014, bylo vyvrcholením dlouholeté snahy separatistických hnutí v boji za svou nezávislost. Svou povahou se referenda navzájem od sebe nelišila, obě se týkaly otázky úplné nezávislosti separatistických území. Tady však veškerá podobnost končí. Zásadním rozdílem byl legislativní rámec.

Vyhlášení referenda za nezávislost Skotska byl v podstatě volební slib Davida Camerona ve volbách do britského parlamentu. Jak již bylo řečeno, Skotsko je druhou nejlidnatější zemí ve Spojeném království a právě hlasy skotských voličů vynesly Camerona znovu na post předsedy vlády. Proto bylo skotské referendum vyhlášeno oficiálně pod záštitou konzervativní vlády staro-nového předsedy. Podobou rétoriky konzervativců můžeme dnes spatřovat ve vztahu Spojeného království k EU, přičemž bude v blízké budoucnosti uspořádáno referendum o vystoupení Velké Británie z Evropské unie, což celou záležitost skotské nezávislosti (jak již bylo řečeno) může značně urychlit. Westminster tedy k celé záležitosti skotské nezávislosti přistupuje čistě pragmaticky, například zpracováním detailních ekonomických studií dopadu na hospodářství Spojeného království nebo vytvořením legislativního rámce pro případ vyhlášení nezávislosti Skotska.

Španělská vláda zaujímá k otázce katalánské samostatnosti opačný názor. Vyhlášení nezávazného referenda o katalánské nezávislosti se uskutečnilo pod záštitou katalánského parlamentu a jeho předsedy. V mezích španělské ústavy a zákonů je cesta k nezávislosti velice obtížná, protože by muselo dojít k intenzivnímu dialogu mezi představiteli centrální a katalánské vlády, k čemuž již delší dobu nedochází. Centrální vláda považuje celý proces osamostatňování za nezákonný a tento argument podporuje rozhodnutí Ústavního soudu. Katalánští představitelé se staví do opozice

proti tomuto rozhodnutí a odmítají respektovat španělské zákony a instituce, zejména Ústavní soud. Dodržují pouze normy přijaté katalánským parlamentem.

Španělská Ústava přesně vymezuje právní kroky, které může Madrid proti separatistům podniknout. V krajním případě může na území katalánského autonomního společenství vyhlásit výjimečný stav (tj. povolání armády) dle článku 116 španělské Ústavy, který předpokládá, že by došlo k „*povstání či násilnému aktu proti suverenitě nebo nezávislosti Španělska, jeho teritoriální integritě nebo ústavnímu pořádku a který by nebylo možné vyřešit jinými prostředky*“.

4.1. V obou dvou případech jsou snahy o separaci podpořeny periferní geografickou polohou regionu

Geografická poloha má zásadní vliv na utvoření kulturního okruhu. Skotsko se nachází na severu Britských ostrovů a je ze tří stran obklopeno vodou. Na západě Atlantickým oceánem, na severu a východě Severním mořem. Z geografického hlediska lze Skotsko rozdělit na tři fyzické regiony. Skotskou vysočinu (Highlands) s četnými jezery a pohořími, skotskou nížinu (Lowlands) s majoritním podílem populace (2/3 populace Skotska) a skotské pobřeží s přilehlými ostrovy. Tyto geografické předpoklady již od dob římských utvářely svébytnou skotskou kulturu, která tak daleko lépe dokázala vzdorovat vnějším tlakům. I když je Skotsko součástí Spojeného království od roku 1707, vždycky byli Skotové považováni za svébytný národ s vlastními tradicemi a s velkou mírou autonomie. Skotská identita je hluboká zakořeněna v lidech, kteří tuto krajinu obývají dodnes.

Katalánsko na rozdíl od Skotska není tak geograficky uzavřeno. V Severní části se nachází pohoří Pyreneje, v centrální části katalánská nížina, kterou protéká řeka Ebro (jedna z nejdelších a nejvýznamnějších řek na Pyrenejském poloostrově) a západní část území omývá Středozemní moře. Západní pobřeží má délku přes 580 km a v minulosti se zde nacházely důležité přístavy, které sloužily jako výchozí bod pro námořní obchod. Dlouhou dobu byl celý Pyrenejský poloostrov pod nadvládou muslimů. Mísení kultur bylo základem pro utvoření dnešní katalánského národa, který

přijal mnohé cizí kulturní prvky za své. Dnešní Katalánci se považují za svébytný národ se všemi plnohodnotnými atributy. V tomto pohledu se však jejich pohled s vládou v Madridu rozchází. Španělská Ústava (Constitución Español) považuje Katalánce za jednu ze španělských národností, které mají v rámci Španělského království stejná práva.

Na základě zjištěných faktů, můžeme považovat hypotézu za nepravdivou, i když ve Skotsku jeho geografická poloha hrála a hraje klíčovou roli, tak v Katalánsku snahy o separaci geografickou polohou podpořeny nejsou.

4.2. V argumentaci separatistů převažují ekonomické argumenty nad argumenty nacionalistickými (HDP/HDP (PPP) a další ekonomické ukazatelé)

Separatisté v obou zemích používají ekonomickou argumentaci jako hlavní důvod separace. Bylo prokázáno, že ve Skotsku i v Katalánsku je HDP vyšší než průměr v mateřských zemích. Dalším společným rysem je ekonomická zavislost, chcete-li provázanost s trhem mateřské země a to díky společnému historickému vývoji. V případě nezávislosti by obě země museli přeorientovat svůj export na jiné obchodní partnery, což by krátkodobě způsobilo pokles hospodářství a vyšší míru nezaměstnanosti. Obě ekonomiky jsou vysoce konkurenceschopné a díky tomu není pravděpodobné, že by nezávislé země upadly do recese. Tento argument také podporuje stálé rostoucí podíl vývozu do ostatních zemí.

Skotští separatisté často přirovnávají nezávislé Skotsko k Norsku, a to díky předpokládanému geografickému rozdělení ropných nalezišť v Severním moři, které by 90 % přiřklo Skotsku. Nicméně při analýze skotského hospodářství jsme dospěli k názoru, že ač je skotská ekonomika vyspělá a diversifikovaná, v případě vyhlášení nezávislého skotského státu, by 20 % příjmů tvořily příjmy z ropných nalezišť v Severním moři. V relativních číslech by si Skotsko polepšilo (jak je uvedeno v tabulce číslo jedna), ovšem z dlouhodobého hlediska musíme brát v potaz vysokou volatilitu ceny (kolísavost), stále se zvyšující náklady na těžbu a vyčerpatelnost zdroje (viz příloha

číslo jedna). Všechny tyto faktory v kombinaci s novou měnou by mohly mít negativní dopad na skotské hospodářství v podobě Holandské nemoci.

V Katalánsku, v ekonomickém centru Španělska s 20 % španělského HDP, je situace rozdílná. I přes sílu katalánského hospodářství, má země v průměru daleko vyšší zadlužení než ostatní autonomní společenství ve Španělském království. Tvrdou ránu katalánské ekonomice zasadila Světová finanční krize v roce 2008, nicméně dopady na hospodářství nebyly tak zničující, a to právě díky výhodnější fiskální politice vlády v Madridu. Zhoršená ekonomická situace v Katalánsku po roce 2008 vyvolala separatistické tendence, které do té doby měly menšinovou podporu, jak dokazuje průzkum veřejného mínění v let 1996 a 2011 (viz příloha číslo sedm).

4.3. Větší možnost regionu ovlivňovat celostátní politiku snižuje separatistické tendence

Při pokládání této otázky jsme vycházeli ze švýcarského modelu konfederace, kde jednotlivé regiony-kantony (v některých případech jazykově i etnicky odlišné) mají silnou pozici ve státě, ale separatismus se zde prakticky nevyskytuje. Předpokládáme tedy, že nulová autonomie a silný centralismus budou daleko více (a navíc poloilegálně) burcovat secesistické snahy obyvatel a naopak. Tato hypotéza se v námi sledovaných územích nepotvrdila. Skotsko, ale daleko více i Katalánsko mají vysoký stupeň autonomie, přesto chtějí úplnou samostatnost. Z toho nám vyplývá, že autonomní regiony v decentralizovaném státě mají větší separatistické tendence než regiony v přísně centralizovaném státě.

4.4. U obou regionů je jádro separatistických hnutí levicově orientované

Hlavní politický nástroj secesionistů ve Skotsku je Skotska národní strana (SNS), která je v politickém spektru vlevo, respektive se jedná o středolevicovou stranu. Na základě volebních výsledků z minulých let do Skotského parlamentu, jednoznačně plyne sílící podpora secesionistických stran. I když v oficiálním referendu vyhráli

stoupenci setrvání Skotska ve Spojeném království (poměrem 55 ku 45 procentům), tak již ve volbách do britského parlamentu konaných v roce 2015 získala Skotská národní strana 56 z 59 křesel, určených pro skotské poslance v Dolní sněmovně. Jednalo se o historický úspěch, který nadále zvýší tlak na britskou vládu z řad skotských secesionistů o možném vyhlášení nezávislosti na Spojeném Království. Tento úspěch podtrhl výsledek voleb, konaných 5. května 2016, přičemž Skotská národní strana první skotské ministryně Nicolý Sturgeon, obsadí 63 křesel ve 129členém skotském parlamentu. Staro-nová předsedkyně skotské vlády Nicola Sturgeon prohlásila, že v blízké budoucnosti bude připraveno nové referendum o vystoupení Skotska ze Spojeného království. Navíc se tento proces může znatelně urychlit v případě, že se Velká Británie v referendu nevysloví pro setrvání v EU.

Výsledky voleb do katalánského parlamentu v roce 2015 ukazují drtivé vítězství koalice za samostatnost Katalánska s celkovým ziskem 40 % odevzdaných hlasů. Tato nová velká koalice s názvem Společně pro Ano (Junts pel Sí), byla vytvořena z Republikánské levice Katalánska, (Esquerra Republicana de Catalunya), Katalánských demokratů (Demòcrates de Catalunya), Demokratické konvergence Katalánska (Convergència Democràtica de Catalunya) a Levicového hnutí (Moviment d'Esquerrres). Koalice získala nadpoloviční většinu ve Španělském parlamentu. Až na stranu Katalánských demokratů (středopravicová) jsou ostatní politické subjekty v této koalici levicové.

Tato hypotéza se ukázala být pravdivá. Navíc dalším argument na podporu tohoto tvrzení je fakt, že centrální vlády v Madridu i Londýně jsou pravicové a separatistické levicově orientované politické subjekty jsou jejich přirozeným konkurentem.

4.5. Míra podpory separatistických hnutí souvisí s mezinárodně-politickou situací, úspěšné separatistické pokusy v zahraničí aktivizují domácí separatistickou scénu.

Na základě povahy této práce nelze vyvozovat jednoznačné závěry pro potvrzení nebo vyvrácení této hypotézy, nicméně existuje jistý vztah mezi skotským a katalánským separatismem vyplývající z jejich podstaty. V případě, že by se voliči ve Skotsku vyslovili v referendu pro vznik samostatného státu, vznikl by určitý precedent, který by do velké míry posílil katalánské hnutí v boji za svou nezávislost. Lze předpokládat, že tlak na Španělskou vládu by zesílil. Nezávislé Skotsko by se stalo úspěšným vzorem a také jeden z hlavních pilířů argumentační rétoriky katalánských secesionistů. Z hlediska mezinárodně-politické situace je důležitější vztah separatistických regionů vůči Evropské unii. Španělsko i Velká Británie jsou již řadu let členem Evropské unie a jejich ekonomika je součástí jednotného trhu. Budoucí členství nebo nečlenství Skotska a Katalánska v Evropské unii a potažmo participace na společném trhu, má zásadní vliv na podporu argumentace secesionistických hnutí. Budoucí ekonomický vývoj obou regionů je podmíněn vztahem k EU, dokonce můžeme říct, že se jedná o klíčovou oblast, která bude mít zásadní vliv na jejich budoucí ekonomický vývoj.

Členství Katalánska v Evropské unii silně ovlivňuje obchodní výměnu mezi Katalánskem a jeho obchodními partnery. Setrvání Katalánska v EU je pro zemi klíčové. Vývoj v oblasti zahraničního obchodu bude záviset na jednání se španělskou vládou a postojem Evropské unie jako celku. Nutno si uvědomit, že španělská vláda může (a s největší pravděpodobností bude) vyvíjet tlak na Evropskou unii v otázce katalánské nezávislosti. V případě osamostatnění Katalánska existuje několik scénářů, které by mohly nastat. Pokud by katalánský stát zůstal členem EU nebo alespoň Evropského hospodářského prostoru a jeho oficiální měnou by bylo i nadále euro, mělo by odtržení od Španělska minimální negativní důsledky pro jeho ekonomiku. V případě, že by země nemohla participovat na jednotném trhu a byla by donucena zavést vlastní měnu, situace by se s největší pravděpodobností dost zdramatizovala.

Jak v Katalánské, tak i skotské členství v Evropské unii je pro secesionisty klíčové. Skotští secesionisté argumentují tím, že Skotsko jako součást Velké Británie, která je členem Evropského hospodářského prostoru, respektive Evropské unie už od roku 1974, by prostě kontinuálně převzalo smlouvy platící pro Velkou Británii. Přes 46 % skotského exportu putuje do členských zemí EU. Podepsání asociačních dohod by nebylo potřeba. Hlavní protagonista skotské nezávislosti Alex Salmond považuje členství v EU za zásadní. Podle jeho názoru je otázka členství v EU prakticky vyřešená. Postačilo by pouze „doladění“ témat a do dvou let by se Skotsko, v den vyhlášení nezávislosti, stalo automaticky i dvacátým devátým členem Evropské unie. Skotská nezávislost by mohla představovat vážnou výzvu pro stávající řád států zakotvený ve smlouvě o Evropské unii. Evropský řád je postaven na myšlence stabilních států a jejich pevných, neměnných hranic, které jsou základem pro právní řád více než padesát let, stejně jako struktury EU a NATO.

5. Použitá literatura

AGUSTÍ, David a Ivo BARTEČEK. *Historia breve de Cataluña: (do přelomu 19. a 20. století)*. 3., dopl. vyd. Překlad Simona Binková. Madrid: Sílex, c2002. Serie Historia (Sílex (Firm: Madrid, Spain)). ISBN 84-773-7109-1.

ALCALÁ, César a Ivo BARTEČEK. *Claves históricas del independentismo catalán: (do přelomu 19. a 20. století)*. 3., dopl. vyd. Překlad Simona Binková. Madrid: Grafite Ediciones, 2006. Dějiny států. ISBN 84-962-8134-5.

ANGUERA, Pere a Ivo BARTEČEK. *Cataluña en la España contemporánea: (do přelomu 19. a 20. století)*. 3., dopl. vyd. Překlad Simona Binková. Lleida: Editorial Milenio, 2006. Dějiny států. ISBN 84-974-3198-7.

Azavad. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Azavad#Deklarace_nez.C3.A1vislosti_Azavad>.

BÍLEK, Jiří. *Kyselá těšínská jablíčka: československo-polské konflikty o Těšínsko 1919, 1939, 1945*. Praha: EPOCH, 2011. Polozapomenuté války. ISBN 978-80-7425-097-2.

Česká Televize: Svět: *Jedlička z Liberlandu: Uznání od Srbska i Chorvatska je reálné* [online]. [cit. 2016-04-2]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1527810-jedlicka-z-liberlandu-uznani-od-srbska-i-chorvatska-je-realne>

Český statistický úřad: *Statistická ročenka Moravskoslezského kraje - 2015. Český statistický úřad* [online]. Česká republika, 2015 [cit. 2016-04-04]. Dostupné z: <<https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-moravskoslezskeho-kraje-2015>>.

DVOŘÁKOVÁ, Kateřina a Miroslava FERRAROVÁ. *Separatistické tendence v současné Evropě: Katalánsko, Skotsko a Vlámko na cestě k nezávislosti?*. Politologická Revue. 2014, roč. 20, č. 2.

Economy of Scotland. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: <<https://en.wikipedia.org/wiki/Scotland#Economy>>.

FÁBREGAS, Andrés. A Miguel. SÁNCHEZ ALVAREZ. *Chiapas: territorio, fronteras, migraciones, desarrollo : visiones interculturales multidisciplinarias*. Primera edición. Colección universitaria intercultural, #1. ISBN 60-778-1114-9.

Fiscal Commission Working Group first report: macroeconomic framework. Edinburgh: Scottish Government, 2013. ISBN 978-178-2563-648.

GAWRECKI, Dan. *Politické a národnostní poměry v Těšínském Slezsku 1918-1938*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, 1999. Studie o Těšínsku, 15. ISBN 80-902-3554-9.

GRAY, Alasdair. *Why Scots should rule Scotland 1997: a carnivorous history of Britain from Roman times until now*. Edinburgh: Canongate, 1997. ISBN 08-624-1671-X.

KLEMENČIĆ, Mladen. a Clive H. SCHOFIELD. *War and peace on the Danube: the evolution of the Croatia-Serbia boundary*. Durham, UK: International Boundaries Research Unit, 2001. ISBN 18-976-4341-1.

Kypr. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kypr>

Liberland. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Liberland>.

Liberland: Základní informace. *Liberland* [online]. 2016 [cit. 2016-04-08]. Dostupné z: <https://liberland.org/cz/about/>.

Loch Ness. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-04-07]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Loch_Ness.

MÁCHA, Přemysl. *Plamínek v horách, požár v nížině: indiánské povstání v mexickém Chiapasu*. V Brně: Doplněk, 2003. Studijní texty (Doplněk). ISBN 80-7239-145-3.

MNL. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2016-04-11]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1rodn%C3%AD_hnut%C3%AD_za_osvobozen%C3%AD_Azavadu.

MOORE, Margaret. *National self-determination and secession*. New York: Oxford University Press, 1998. ISBN 01-982-9384-4.

Pavel Krob, Boris Gregor, Lucie Jechová, Tomáš Hatka *Scientologie* [online]
Hospodářská kulturní studia PEF ČZU v Praze, 2011. Dostupný z:
<http://www.hks.re/wiki/scientologie>

PAYNE, S. G. (1991): *Nationalism, Regionalism and Micronationalism in Spain*. In:
Journal of Contemporary History. London: Sage Publications, Ltd., 479-491 s.

POLIŠENSKÝ, Josef a Ivo BARTEČEK. *Dějiny Iberského poloostrova: (do přelomu 19. a 20. století)*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. ISBN 80-244-0505-9.

ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus: Allen Buchanan a jeho kritici*. Brno: Barrister, 2014. ISBN 978-80-7485-037-0.

SAMEK, Daniel, WORMALD, Jenny (ed.). *Dějiny Skotska*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-875-4.

Scotland analysis: macroeconomic and fiscal performance. London: Stationery Office, 2013. ISBN 978-010-1869-423.

Scotland's future: your guide to an independent Scotland. 2013. ISBN 978-178-4120-689.

Scottish Independence Referendum: Report on the referendum held on 18 September 2014. *The Electoral Commision: Scottish Independence Referendum*[online]. [cit. 2016-05-13]. Dostupné z:
<http://www.electoralcommission.org.uk/__data/assets/pdf_file/0010/179812/Scottish-independence-referendum-report.pdf>.

THIM, Michal. *Kypr, Turecko a EU* [online]. *Asociace pro mezinárodní otázky*, 13. prosince 2006 [cit. 23. dubna 2016]. Dostupné z: <<http://www.amo.cz/publikace/kypr-turecko-a-eu.html>>.

UBIETO ARTETA, Antonio a Ivo BARTEČEK. *Dějiny Španělska: (do přelomu 19. a 20. století)*. 3., dopl. vyd. Překlad Simona Binková. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2007. Dějiny států. ISBN 978-80-7106-836-5.

United Nations: UNFICYP United Nations Peacekeeping Force in Cyprus. In: : *Contributing to a political settlement in Cyprus* [online]. [cit. 2016-04-09]. Dostupné z: <<http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unficyp/>>.

YILMAZ, Muzaffer, Ercan. *The Cyprus Conflict and the Question of Identity*. USAK Yearbook of International Politics and Law, 2008, roč. 1, č. 1, s. 440.

6. Seznam zkratek

CAT - Katalánsko

CDC - Convergència Democràtica de Catalunya

CiU - Convergència i Unió

C's - Ciutadans - Partit de la Ciutadania

CUP - Candidatura d'Unitat Popular

ČR - Česká republika

ECOWAS / CEDEAO - (Economic Community of West African States / Communauté Économique des États de l'Afrique de l'Ouest - Hospodářské společenství západoafrických států

EK – Evropská komise

EOKA (Latinkou Ethniki Organosis Kyprion Agoniston, anglicky National Organisation of Cypriot Fighters)

ERC-CatSí - Esquerra Republicana de Catalunya

ESP - Španělské království

EU - Evropská unie

HDP - Hrubý domácí produkt

HDP/PPP – Hrubý domácí produkt vyjádřený v paritě kupní síly

ISIS - Islamic State of Iraq and the Levant

MNL - Mouvement National pour la Libération de l'Azawad

NATO - North Atlantic Treaty Organization, francouzsky Organisation du Traité de l'Atlantique Nord - OTAN

OECD - Organisation for Economic Co-Operation and Development

PPC - Partido Popular

PSC-PSOE - Partido Popular de Catalunya

SNS - Skotská národní strana

UDC - Unió Democràtica de Catalunya

UK - United Kingdom

USA - United states of America

VB - Velká Británie

7. Seznam příloh

Příloha č. 1: Sporné území mezi Srbskem (žlutá, pod správou Srbska) a Chorvatskem (zelená, pod správou Chorvatska a zároveň poloha samostatného státu Liberland) v korytě řeky Dunaj, zdroj: Wikipedia, 2016.	33
Příloha č. 2: Administrativní členění Španělska, zdroj: autor.....	34
Příloha č. 3: Makroekonomické údaje Katalánska, zdroj: Eurostat, 2016.....	44
Příloha č. 4: Srovnání míry nezaměstnanosti mezi Španělskem a Katalánskem, zdroj: Eurostat, 2016.	44
Příloha č. 5: Výsledky voleb do katalánského parlamentu 2012 (přepočteno na mandáty, zdroj: autor.....	46
Příloha č. 6: Výsledky voleb do katalánského parlamentu 2015 (přepočteno na mandáty), zdroj: autor.....	47
Příloha č. 7: Průzkum veřejného mínění v roce 1996 a 2011, zdroj: Centro de Investigaciones Sociológicas, 2016.	48
Příloha č. 8: Volební lístek pro nezávislé referendum v Katalánsku, zdroj: Google, 2016.....	49
Příloha č. 9: Konstituční země Velké Británie, zdroj: autor.....	51
Příloha č. 10: Předpokládaný scénář vývoje těžby ropy (v mil. tunách) v Severním moři, zdroj: Office for Budget Responsibility, 2016.....	58
Příloha č. 11: Volební výsledky z roku 2016 – SNS (žlutá), zdroj: Wikipedia, 2016.....	61

8. Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Tabulka míry separace na základě relevantních faktorů, zdroj: autor.	20
Tabulka č. 2: Srovnání HDP EU-27 a počet obyvatel, zdroj: Eurostat, 2016.	42
Tabulka č. 3: Srovnání makroekonomických údajů Skotska a Spojeného království (zdroj: Macroeconomic Framework, 2013).....	58
Tabulka č. 4: Volební výsledky Referenda o Skotské nezávislosti, zdroj: The Electoral Commission, 2014)	65